Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 45 (16268) | 1983 оной февралиин 23, среда | Сэн 3 мүнгэн.

АЛМАХА, АРЬБАЛХА, ХИНАХА

Үйлэдбэриин бухы хэрэгсэлнүүдһээ бүрилдэһэн социалис зөөри хадаа манай ороной экономическа байгуулалын үндэһэ һуури мүн болоно. Тиимэһээ социалис зөөрие гамнаха ба арьбалха гэшэ СССР-эй эрхэтэн бүхэнэй уялга гэжэ Совет Конституци дотор сэхэ заагданхай. Энэ баялигта зөөри бүхэндэ гамтай хандаха, бидэндэ бии байһан бухы юумэеэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэшэ манай экономическа политикын гол шэглэл болоно. Экономико гаргаша багатай, алмалтатай байха ёһотой. Иимэ даабари КПСС-эй XXVI съезд табиһан байна.

Партиингаа эдэ эрилтэнүүдтэ харюу болгон, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бухы юумэндэ гамтайгаар хандаха, алмалта, арьбалалтаа арад ниитын аша туһада хүлээлгэхэ хүдэлөөн хаа хаанагүй дэлгэржэ байнхай. Нэгэ тоодо манай республикын үйлэдбэриин бухы һалбаринуудта арадай баялигые арьбадхаха, гамнаха, тэрэниие нарин гамтайгаар гаргашалха социалис мүрысөөн дэлгэрэн эхилһэнхэй. Энэ коммунистнууд, үйлэдбэриин түрүүшүүд, новаторнууд үлгэр жэшээ харуулна.

Байгал далайн хойто захын хушуунуудай дүрбэн тоннын бүтээжэ байһан 16-дахи тоннельнэ отрядай коллективэй үйлэдбэридэ бригадна подряд, ажахын тооцоо үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй, алмалта ба арьбалалтын гурим нарин сахиһанай ашаар экономическа һайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Энэ алмалтын гурим шангадхахын, түүхэй материалнууд болон электрын элшэ хүсые хэмнэн хэрэглэхын тула алмалта, арьбалалта хэгдэнэ. Элдэб хоролтонуудтай ба зээн буса ябадалтай эрид тэмсэжэ арьбалха конкурс соносхогдон байгаа. Энэ «Алмалта ба арьбалалта — бүгэдын ба хүн бүхэнэй хэрэг» гэһэн уряа доро ябуулагдаа. Отряд дотор алмалта ба арьбалалтын стенднууд, панно гаргагдаа, участогууд дээрэ «дайшалхы хуудаһанууд», «Сахилгаан» гаргагдажа байгаа. Энэ асуудал партийн болон хүдэлмэришэдэй суглаануудай дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ, харалга-конкурсые хүтэлбэрилхэ комисси байгуулагдаа. Харалгын үедэ 120 хүдэлмэришэд болон инженерно-техническа хүдэлмэрилэгшэд 130 дурадхал оруулан, тэдэнние хэрэглэһэнэй ашаар жэлэй туршада 40 мянган гаран түхэриг арга олгоо. Харалга-конкурсдо эрхимлэһэндэ тоологдоһон горнопроходческо участогай ба заһабарилгын механическа мастерскойн коллективууд эгээн ехэ зохёохы эдэбхитэй байһанаа харуулаа. Жэшээнь, нэгэдэхи горнопроходческо участогто цемент, металл болон модо гамтайгаар гаргашалха, 60 мянга гаран түхэриг алмаа, нарижуулан һайжаруулһан дурадхалнуудые нэбтэрүүлһэнэй ашаар 35 мянган түхэриг алмаһан байна. Тиин энэ харалгын-конкурсын гол дүнгынь юуб гэхэдэ, хүн хүдэлмэришэд болон алба хаагшад алмалта ба арьбалалтада үргэнөөр хабаадуулагдажа, тэдэниие байдал зөөриндэ гамтайгаар хандадаггаар хүмүүжүүлхэ, алмаха зүйлдэ ехэ шухала алхам хэгдэһэн байна.

Энэ ороной экономическа нөөсэ хүсэнүүдэй ехэ болохо тоодо алмалта, арьбалалтын аша туһань элитэеэр мэдэрдэнэ. Жэшээнь, жэлдэ цементын гаргалгые нэгэ процентээр алмабал, нэгэ миллион тонно үлүү гаража үгэхэ гэжэ тоолоно, али Днепрогэсэй барилгада хэрэглэгдэһэнһээ 2,5 дахин ехэ болоно. Тиимэһээ бага арьбалалта угаа ехэ хэмжээн арьбалагдаха байна ха юм.

Энэ талаар хүдөө ажахыдашье ехэ арга боломжонууд бии. Колхоз болон совхозуудай экономико бэхижүүлхэ үйлсэдэ гүрэнэй талаһаа жэл бүхэндэ ехэ мүнгэ зөөри мүнгэлэгдэнэ. Гансахан энэ жэлэй эхинһээ колхоз болон совхозуудай гүрэндэ худалдадаг продукциин үнэ сэнгые дээшэлүүлһэнэй эсэстэ манай республикын ажахынууд 100 миллион гаран түхэриг нэмэжэ абаха байна. Энэ зөөри ямаршье ажахада жэлэй гарзатайгаар дүүргэхэ байха зэргэгүй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ алмалта хэхын тула үргэлжэн шанга хиналта табиха, ниитын баялигые арьбадхагшадые урмашуулха, хамтын зөөриндэ һаланаар, бусаар хандагшадые элишэлхэ тон шухала байна. Энэ бодото ажабайдал харуулна. Жэшээнь, Кабанск, Бэшүүрэй районой ажахынуудые абажа үзэе. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр районой бухы совхозууд гарзатай гарахада, гансал «Победа» колхоз сэхэ олзотой байгаа. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, тус колхоздо экономическа хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана, үйлэдбэриин гаргашын хойноһоо нарин хиналта табигдана бшуу. Энэ үйлэдбэриин хуби бүхэн ажахын тоосоондо оруулагдаха, үйлэдбэриин хараалагдаһан продукци абахын тула ямар гаргаша хэгдэхэб гэһэн лимит тогтоогдодог. Зэнгээд тэрэнь һара бүхэндэ шалгагдажа, хэн ямар гаргашатайгаар хэды продукци абааб гэжэ олоной анхаралда харуулагдадаг, коллектив бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдэдэг, үлүү ехэ гаргаша хэгшэдтэ саг соонь хэмжээ абагдадаг, амжалта туйлагшад магтуулдаг байна. Жэлэй дүүргэхэдэ эсэсэй дүн гаргагдажа, мүнгэ зөөри алмагшадта нэмэлтэ түлбэри үгтэдэг. Ямаршье шалтагаангүйгөөр үлүү гаргаша хэгшэдһээ тэрэнь бусаагдадаг. Иимэ гуримаар хүдэлдэг болоходоо механизатор бүхэн үлүү түлишэ-тоһо, запчасть гаргашалхагүй, малшад үбһэ тэжээлэй гамнажа абаад, арьбалаад, ашаг үрэтэйгээр хэрэглэхэ гэжэ оролдоно ха юм. Эгээл энэ үйлэдбэриин хубинуудай хоорондохи харилсаанда чек хэрэглэхэ гурим ехэ туһа хүргэжэ байна. Ингэжэ хүн бүхэн хамтын зөөриндэ, баялигта эзэн ёһоор хандаха болохоор хүмүүжүүлэгдэжэ байна. Тэд «Победа» колхозой энэ зохид һайн дүй дүршэл районой болон республикын бусад ажахынуудта үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй. Энэнь гэмшэлтэй.

Иимэгаа олонхи колхоз болон совхозуудта ажахын тооцооной гуримай наринаар бэелүүлэгдэнэгүй байнаһаа, хамтын ба гүрэнэй зөөри баялигай тоо бүртгэлэн һураа табигдахагүй, зэрэгтэй хиналта наринаар хэгдэнэгүйһөө, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй олоной зөөри хамгаалха уялгаа мууса дүүргэдэгһээ хэды ехэ баялиг алдагдана гэшэб!

Зарим газарта ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд арадай зөөри хамгаалхын орондо өөһэдөө тэрэндэ обтожо, хуули бусаа юумэ хэдэг. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», «Знамя Ленина» колхозуудта ниитын зөөри үбэршэлэгдэжэ гэмэр ехэ гарза хохидол ушаруулагдаа. Адууһа малай олоор үгы болгодоо ушар Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо болон бусад зарим ажахынуудта үзэгдэнэ.

Нэгэ адли эрхэ байдалда, нэгэ район дотор байһан ажахынууд тад ондоо дүнгүүдтэйгөөр жэлэ гарана. Жэшээнь, Зэдын районой «Октябрьский» совхоз үнгэрэгшэ жэлэй 1,3 миллион түхэриг гарзатай гү, али тэндэхи Өөрөй совхозойнгоо 4,5 дахин ехэ гарзатайгаар дүүргэв. Иимэрхүү ушар Ярууны районой совхозуудта үзэгдэнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй голынь болохо 1983 ондо эдэ бухы дутагдалнуудые усадхажа, ажахы бүхэнние олзотой болгохо талаар бухы хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Илангаа мүнөө үедэ, республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн түхэлдэ мүрысөөндэ оролсоходоо, ажахы бүхэн арадай баялигые арьбадхаха, бухы юумэндэ гамтайгаар хандаха, зээн ёһоор хандаха, хамтын зөөрие үридэг, үбэршэлдэг ябадалда эсэс табиха гэжэ оролдохо болоно. Энэ бухы коммунистнууд, үйлэдбэриин түрүүшүүд, арадай депутадууд, хиналтын органууд үлгэр жэшээ харуулха, арадай баялиг хамгаалха, арьбадхаха бухы арга боломжонуудые хэрэглэхэ үүргэтэй. Энэ арад зоной ажахы байдал улам һайжаруулха, табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ һэргэтэ нүлөөлхэ байна.

Республикымнай ажалай үдэр

ТУҺАЛАМЖАЯА ҮРГЭДХЭНЭ

Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой коллектив хоёр жэлэй урда тээ Хориин совхозые шефтээ абаһан юм. Тиин эдэнэр жэл бүри тус совхоздо барилгашадай бригадые эльгээжэ, байрын гэрнүүдые, малай байрануудые бариха талаар ехэ хүдэлмэри хэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ эдэнэр совхоздо тус бүридөө хоёр байратай дүрбэн гэр барижа үгөө. Энэнһээ гадна пилорама, ногооной гурил гаргаха АВМ түхэлэй түхеэрэлгэ тодхолсоо һэн. Юһэн хүнһөө бүридэһэн энэ бригадые прораб Н-Ц. Санжиев хүтэлбэрилнэ.

Бригадын модошо дархашуул Валерий, Баир Очировууд, Валерий Харпухаев, Николай Дондоков болон бусад барилга хэхэдээ шадабари ехэтэй уран дархашуул байһанаа харуулаа. Хориин совхозой директор С. Ж.-Д. Жамсуев эдэнэрэй үндэр бүтээсэтэ ажалые һайшаан магтажа, харюусалга ехэтэй, шухала барилга даалгадаг юм. Бапта, хадуурай холбоо барисаае батадхажа ябаһан эдэнэр шефскэ туһаламжаяа үргэдхэхэ зорилготойгоор тус совхоздоо һаяхан ерэбэ. Эдэнэр Улаан-Одон тосхоной дунда һургуулиин спортын хуушэн залые һэльбэн заһабарилха даабари абаа.

Г. БАДМАЕВ.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ БАРИЛГАНУУД

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭБДИ

Городойнгоо мүнөө үе сагай үйлэдбэриин болон хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама дулаанай, электрын элшэ хүсэ элбэгээр үгэхэ 2-дохи ТЭЦ Улаан-Үдымнай Октябрьска районд баригдажа байнхай. Манай газетын штатнабэшэ корреспондент Д. Дугаров шэнэ ТЭЦ-эй проектые зохёохо ба барилгын хүдэлмэрине эрхилэгшэ С. А. Мельниковтэй уулзажа, хөөрэлдэһэн байна.

Асуудал: Станислав Александрович, хэзээ шэнэ ТЭЦ ашаглагдажа эхилхэ гээшэб гэжэ городоймнай ажалшад һонирхожо байдаг. Энээн тухай юун гэхэ байнат?

Харюу: Энэ асуудал манай бэелүүлхэ гол зорилго гээшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, республикын арадай ажахын хүгжэлтэ мүнөө имагтал манһаашье дулдыданхай бшуу. Тиимэһээ бидэ энэ зорилгоёо хараалһан болзор соогоо сүм бэелүүлхын түлөө арга шадалаараа оролдонобди. Хэрбээ ажалайнгаа эршые һуладхангүй хүдэлбэл, хоёр жэл болоод байхада дулаанай элшэ ашаглагдажа эхилхэ. Харин ТЭЦ бүхыдөө наядахи оной һүүл багаар ашаглалгада тушаагдахаар хараалагданхай.

Асуудал: Энэ хэлэһэнээ юугээр баримталнабта?

Харюу: Барилга бүхэн проектһээ эхилдэг. Шэнэ ТЭЦ-эй үйлэдбэриин болон хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые гүйсэд хангама тон нарин проект табигданхай. Эндэхи газарай нюруугай, байгаалиин эрхэ байдалые, мүн Алас-Дурна хизаарта баригдаһан ТЭЦ-үүдэй проектнүүдэй алдуу эндүүнүүдые хараадаа абажа, Минэнергетикын проектнэ институдууд проект зохёолгодо хабаадалсаһан байна. Тиин ганса мүнөөнэй бэшэ, мүн ерээдүйн эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама ТЭЦ-эй проект зохёон табигданхай. 2-дохи ТЭЦ-эй үйлэдбэриин хүсэн Гусиноозерскын ГРЭС-эй мүнөө үсын хүсэнтэй адли байха юм. Тиихэдэ дулаа үгэхэ хүсэниинь мүноонэй ТЭЦ-эйхидэ орходоо 3 дахин ехэ байхаар хараалагданхай. Үшөө нэгэ һайн талань гэхэдэ, тэрэнэй галдаһан түлишын утаан оршон тойронхи газарые бузарлахагүй. Юундэб гэхэдэ, предприятиин түлишэһөө гараһан хаядаһые 98 процент хүрэтэр сэбэрлэхэ түсхай түхеэрэлгэнүүд ашаглагдаха юм.

Асуудал: Эдэ ехэ зорилгонууд ямар аргаар бэелүүлэгдэхэ болоноб?

Харюу: Барилгын бухы хүдэлмэри эмхидхэлһээ, хүдэлмэришэдэй оролдосоһоо дулдыдадаг ха юм даа.

Гэбэшье бидэ ТЭЦ-эй бухы участогуудые комплексноор бариха гэжэ шиидэнхэйбди. Энэмнай манай гол түсэб гээшэ. Энээн тухай нэгэ бага тодорхойгоор хөөрэхэдэ болохо.

Нэн түрүүн бидэ социальна ажаһуудалай барилга эхилэнхэйбди. Юуб гэхэдэ, ехэ барилгада хабаадалсаһан хүдэлмэришэдтэ һайн байра, хүүгэдэй ясли-сад, столово, магазин болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албан тон хэрэгтэй. Тиихэдэ пионернүүдэй лагерь, санатори-профилактори болон хүдэлмэришэдөө өөһэдынгөө эдеэ хоолоор хангаха олон һалбаритай хамһабариин ажахышье барigдажа байнхай. Тэрээнһээ гадуур бидэ өөһэдынгөө промышленна бааза байгуулгада мүн лэ анхаралаа хандуулнабди.

Шэнэ ТЭЦ-эй барилгын талмайе «Забайкаллес» нэгэдэлэй модо бэлэдхэгшэд сэбэрлээ юм. Мүнөө тэндэ Буряадай транспортна управлениин самосвалнууд хүдэлнэ. Ингэжэ даб дээрээ эндэхи элһэ болон хайр шулуугаар городойнгоо барилгануудые хангана. Һаяар энэ барилгын материалые өөһэдөө хэрэглэдэг болохобди. Тиихэдэ «Улан-Удэтрансстрой» трестын коллективүүдэй 840 хүдэлмэришэдэй байха хамтын байра баригдана. 60 квартиратай хоёр гэр бидэ өөһэдөө баряа һэмди. Тиихэдэ Гусиноозёрскдо гэр барилгын өөһэдын комбинат бариха зорилготойбди. Энэ хараалһанаа бэелүүлхэдээ, 80 бүлын түбхинэн һуухаар байрын найман гэр жэл бүхэндэ бариха аргатай болохо байнабди. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, мүн партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд манда ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

РЕСПУБЛИКЫН АГРОНОМУУДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ республикын колхоз, совхозуудай, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдэй, уһалууриин управлениин системэнүүдэй, үрэһэнэй инспекцинүүдэй агрономуудай хоёр үдэрэй зүблөөн эхилбэ. Зүблөөн дээрэ Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министрэй орлогшо **Ф. Г. Бадеева** «Тараан ажалда газарай хүрьһэ хамгаалха системэ хэрэглэһэн дүнгүүд ба саашадаа тэрэниие үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай» элидхэл хэбэ. Һүүлээрнь Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай лабораториие даагша **В. Б. Бохиев**, мүн энэл институдай хүдэлмэрилэгшэ **К. М. Митюков** гэгшэд нэмэлтэ элидхэл хээ.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ республикын «Сельхозхимия» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ **А. Д. Моглоев**, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад агроном **Г. И. Плюснин**, Кабанскын районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад агроном **В. М. Коршунов**, Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой ахамад агроном **С. М. Монхоев**, Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд **В. И. Осипов**, **А. Г. Дубровская**, **Т. П. Лапухин**, «Росгипрозем» институдай хүдэлмэрилэгшэ **С. В. Захаров**, Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой ахамад агроном **Д. И. Кузнецов**, Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент **А. М. Филатов** болон бусад хабаадалсажа, үгэ хэлээ.

Һүүлээрнь КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** үгэ хэлэһэн байна.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, республикын агропромышленна комплексын Соведэй түрүүлэгшэ **Б. И. Николаев**, КПСС-эй обкомой таһагые даагша **Б. Н. Николаев** хабаадалсаба.

Түрүүшын үдэрэй эсэстэ сугларагшадта уран һайханай кинофильм харуулагдаа.

Мүнөөдэр зүблөөн хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

Үсэгэлдэр Ленинэй орденто Буряадай академическэ оперо болон баледэй театрай байшан соо Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан болобо.

Суглаан дээрэ «Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ой тухай» элидхэл М. И. Дружинин хэбэ.

Суглаанай һүүлээр һайндэрэй концерт харуулагдаба.

УЛААН-ҮДЫН ШЭЛЭЙ ЗАВОДОЙ ШЭЛ ОТОЛДОГ ЦЕХТЭ ДАЛААД ХҮН ХҮДЭЛНЭ. ТУС ЦЕХЭЙ КОЛЛЕКТИВ ҺАРА БҮРИ ЗАВОД СООГОО СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ТҮРҮҮ ҺУУРИ ЭЗЭЛДЭГ ЮМ. ШЭЛ ОТОЛОГШО СВЕТЛАНА ЭРДЫНЕЕВНА САНГАДИЕВА ХАЛААНАЙНГАА НОРМО 120 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭДЭГ АЛДАРТАЙ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 11-дэхи табан жэлэй түрүүшүүлэй нэгэн Светлана Сангадиевае ажал дээрэһээ байхынь харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

Ю. В. АНДРОПОВ К. ШЕЙСОНТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Ю. В. Андропов хани ёһоной албанай хэрэгээр Москвада ерээд байһан Францийн гадаадын харилсаанай хэрэгүүдэй министр К. Шейсонтой февралиин 21-дэ Кремль соо уулзаба. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байгаа.

Совет-француз хоёр талын харилсаанай асуудалнуудаар, уласхоорондын хэдэ хэдэн гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэбэ. Элдэб асуудалнуудаар СССР-эй ба Францийн хоорондо али алиндань ашатай туһатай үрэ түгэс харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ һайн арга боломжонууд бии гэжэ найдажа байһанаа хоёр талаһаа мэдүүлбэ. Уласхоорондын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, Европодохи аюулгүй байдал болон харилсаа холбоое бэхижүүлхэ зорилгодо, тэрэ тоодо али тэгшэ эрхын үндэһэ һуури дээрэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудта онсо анхарал хандуулагдаа.

Хоёр ороной арадуудай хоорондохи заншалта һайн харилсаанай үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй ба Францийн хоорондохи политическэ холбоо барисаае, хөөрэлдөө саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Францийн Президент Ф. Миттеранай эльгээһэн бэшэгые К. Шейсон Ю. В. Андроповто дамжуулба.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров, СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд Ю. М. Воронцов; Францийн талаһаа — Франциһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд К. Арно, Францийн Гадаадын харилсаанай министерствын политическэ департаментын директор Ж. Андреани мүн лэ уулзалгада хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

ЛАУРЕАДУУДТА ШАНГУУД БАРЮУЛАГДАА

Эрдэм, техникын талаар 1982 оной СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреадуудай дипломууд болон хүндэтэ тэмдэгүүд ехэ шэнжэлгэнүүд болон нээлтэнүүдэй бүлэг авторнуудта февралиин 21-дэ Москвада барюулагдаба.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи эрдэм, техникын талаар Ленинскэ болон СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров баяр ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, лауреадуудай шэнэ отрядые халуунаар амаршалһан байна. Ород, украин, узбек, азербайджан, туркмен ба СССР-эй бусад аха дүү арадуудай түлөөлэгшэд шагнагдаһан эрдэмтэдэй болон инженернүүдэй тоодо ороно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэнь бухы союзна республикануудай эрдэм наукын ба инженернэ хүсэ шадалай улам ургажа байһан тухай, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һууриие байгуулгада тэрэнэй оруулһан хубита тухай элирхэйлэн гэршэлнэ.

Тэдэнэй хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө шагнагдагшад парти болон правительствада үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргөө. Социалис Эхэ оронойнгоо аша туһада бухы хүсэеэ, эрдэм мэдэсэеэ саашадаашье элсүүлэн зорюулхабди гэжэ тэдэнэр найдуулба.

(ТАСС).

СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ПРИКАЗ

1983 оной февралиин 23. *№ 45* *Москва хото*

Нүхэд солдадууд болон матросууд, сержантнууд болон старшинанууд!

Нүхэд прапорщигууд болон мичманүүд!

Нүхэд офицернүүд, генералнууд болон адмиралнууд!

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй нүхэд ветеранууд!

Совет арад, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ойе мүнөөдэр баяр жабхалантайгаар тэмдэглэжэ байна.

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэһөө үндэһэлэн политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын шэнэ оршон байдалда совет хүнүүд энэ гайхамшагта һайндэрөө угтажа байна. Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг манай Эхэ ороной ажалшад шэн габьяата ажалаараа партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн ба ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн бүгэдэ арадай эршэ дэлисэтэй боложо байнхай.

Бата эб найрамдал хангаха, бэеэ дааһан байдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын талаар арадуудай эрхэнүүдые хамгаалха талаар шэглүүлэгдэһэн ленинскэ гадаадын политикые Совет гүрэн эрид шууд, залан сэхээр бэелүүлнэ. СССР-эй ба социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые түрүү үзэлтэй бухы хүн түрэлтэн һайшаан дэмжэнэ.

Гэбэшье США-гай империалис бүлэгөөрхидэй ба тэдэнэй сюзнигуудай гэмээр уласхоорондын байдал улам бүри орёо түгшүүрилтэй боложо байна, дайнай, нэн түрүүн ядерна дайнай аюул үргэдэн һүжэрнэ.

Иимэ эрхэ байдалда Коммунис парти оронойнгоо аюулгүй байдалые хангаха, совет хүнүүдэй һэримжые дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абажа байна.

Коммунис партидаа, Эхэ орондоо ба арадтаа хизааргүй үнэн сэхэ Арми болон Флодой сэрэгшэд дайшалхы мэргэжэл шадабаряа, дайшалхы бэлэн байлгала эсэшэ сусашагүйгөөр нарижуулан һайжаруулна. Ленинскэ Центральна Комитедые, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрое нягтаар тойрон жагсаһан сэрэгшэд манай Эсэгэ ороной нангин хилэнүүдые найдамтай хёрхоор сахин хамгаална. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй арминуудтай ниитэ нэгэн дайшалхы жагсаалда хабаададаг СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд патриотическа ба интернациональна уялгаяа дүүргэнэ.

Арми ба Флодой нүхэд сэрэгшэд!

Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй нүхэд ветеранууд!

Бүгэдэ арадай һайндэрөөр — Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэрөөр Таанадые амаршалнаб.

Дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлдээ, даалгагдаһан буу зэбсэгүүд болон сэрэгэй техникэ шудалалгада, жаяг журам болон эмхидхэлыень бэхижүүлгэдэ, һэримжэ болон дайшалхы бэлэдхэлээ дээшэлүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бухы сэрэгшэдтэ хүсэнэб.

Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ойтой дашарамдуулан, ингэжэ ЗАХИРНАБ:

1983 оной февралиин 23-да нютагай сагаар 21 часта манай Эхэ ороной ниислэл—баатар-хото Москвада, союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, баатар—хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскда, Керчьдэ, Тулада, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток болон Североморск хотонуудта һайндэрэй салют үгэхэ.

Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ой мандаха болтогой!

Баатар габьяата совет арад болон тэдэнэй шэн габьяата Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай бухы илалтануудта зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ — Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Д. УСТИНОВ.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ hуралсал

ҮДЭР БҮРИИН АЖАЛААР

«КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhэн дээрэ партийна hуралсалые саашадань hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор партийна hуралсалые эрхилхэ талаар гол шэглэлнүүд тодорхойлогдонхой.

Табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ совет арадай шиидхэхэ асари ехэ зорилгонуудай удха шанарые ажалшад бүхэнэй гүйсэд мэдэржэ, тэдэниие бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ сорилтоо үргэлжэ зүбөөр олохо гээшэ мүнөө үедэ тон шухала болоод байна.

Минии хүтэлбэрилдэг марксизм-ленинизмын үндэhэ hууриин hургуулида 18 шагнагшад hурадаг. Эдэмнай машинистнүүд, шэл хайлуулагшад, шэл зүhэгшэд, шэл татадаг автомадай наладчигууд, слесарьнүүд, шэл үлеэгшэд гэхэшэлэн элдэб мэргэжэлтэд болоно. Эдэнэй эмхитэй hайн хүдэлмэриhөө имагтал шэл гаргадаг цехэй бэшэ, харин бусадшье цехүүдэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэлгэ дулдыдадаг гээшэ.

Коллективэй дүүргэхэ зорилгонуудые шагнагшаднай сэхэнхидээ hайн мэдэжэ байбашье, энэ хэрэгтэ оруулха өөрынгөө хубитые заримдаа тодорхойлжо шададаггүй, тэдэнэй хүдэлмэриhөө hүүлэй hүүлдэ бүхы предприятиин амжалтанууд дулдыдадаг гэжэ хүсэд ойлгодоггүй.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй материалнуудые шудалхадаа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой: «Түсэбүүд урдынхидаал адли ехэ гаргашатайгаар, үйлэдбэриин ехэ гээлтэ хоролтотойгоор бэелүүлэгдэнэ», — гэhэн үгэнүүдтэ шагнагшадай онсо анхарал хандуулаабди. Эдэ үгэнүүдые заводойнгоо үйлэдбэриин жэшээнүүдээр гэршэлхэ, гүрэнэй түсэбөөр дүүргэхэ ямар эрхэ нүхэсэлнүүдтэйбэ дулдыдахаб гэжэ харуулагдаа. Жэшээнь, манай заводой сүүдхэдэ продукци үйлэдбэрилхэ графигаа дүүргэхын тулада транспортын цех 433,5 тонно түхэй эд буулгаад, 10—15 вагонуудта шэл ашажа, хэрэглэгшэдтэнь эльгээхэ ёhотой. Буридхэлгын цех 265 тонно элhэ тахажа, hагшаха, 69,7 тонно доломит, 91,4 тонно содопоташ, 2,8 тонно глинозем, 4,5 тонно известняк бутаруулжа, hагшаха, эдэ бүгэдые холижо, 374 хуби болгожо, электровозуудта ашаад, шэл хайлуулха цехтэ абаашажа, бункернүүд руу юулэхэ уялгатай. Үлөөшэ хахад сагай соо тарно-багсаалгын цехтэ дамжуулаад, тэндэ хэгдэhэн 370—450 хайрсагуудта багсалдаг. Эдэ тоо, баримтанууд бүхы цех, таhагуудай хүдэлмэриин тон харюусалгатайшье, холбоотойшье байhые гэршэлнэ. Али нэгэнэйнь хангалтагүйгөөр хүдэлбэл, заводнай айхабтар ехэ гарза хохидолдо ородог гээшэ. Жэшээнь, шихтэ бүридхэлгын цехэй саг соонь хэрэгтэй холисоёо бэлдээгүй hаань, шэл хайлуулдаг цехэй пэшэндэхи шэнгэн шэл дууhажа, 1,5—2 мянган дүрбэлжэн метр шэл дутуу гаргагдаха байна. Тиихэдэнь шэлээр дуталдаhанhаа боложо, шэнэ барилгануудые саг соонь ашаглаха түсэбүүд саг соогоо дүүргэгдэхэгүй ха юм.

Шудалдаг материалаа ажал хэрэгтэй холбохын тула пропагандист үйлэдбэриеэ, өөрынгөө шагнагшадые эрхимээр мэдэхэ уялгатай. Тиигэбэл, тэрэ тэдэнэй дүүргэдэг хүдэлмэриин hайн талануудые элирүүлжэ, саашадаа бүри эрхим дүнгүүдые түйлахын тула дутуу дундануудыень нюунгүйгөөр харуулдаг байха юм. Иимэ анхаралаар хүрэсэлэгдэhэн хүн улам урмашажа, бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн, саабол амжалтануудые түйладаг гээшэ.

Би өөрөө хүдэлмэришэнөөр ажалайнгаа намтарые эхилhэн хадаа, мүнөө технологоор хүдэлжэ байхадаашье, теорие үйлэдбэритэй холбоходоо ядалдангагүй ха юм биб. Тиимэhээ хэшээлнүүдтэ шагнагшадтаа хамта заводой, цехэй технико-экономическа показательнуудые саг үргэлжэ тодорхойлдог, түсэб, социалис үүрэгүүдые дүүргэхэдэ ушарта шалтагаануудыень элирүүлдэг байнабди.

Ажалай бүтээсые дэшэлүүлгэдэ, материальна болон ажалай нөөсэнүүдые арилжа малтада шэглүүлэгдэhэн олон дурадхалнууд hуралсалай үедэ шагнагшадаймнай зүгhөө оролдог юм. Жэшээнь, 1979 оной апрель соо шэл хайлуулагша А. Ф. Фабричев ба О. Д. Белых гэгшэдэй үүсхэлээр [illegible] болзор соогоо үшөө 600 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл гаргаа.

Шагнагша Аграфена Бурхиновна Будаева «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй даабарие — Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо» гэhэн үүсхэл гаргаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана. Табан жэлэй хоёр жэл соо тэрэ түсэбhөө гадуур 79 мянган дүрбэлжэн метр шэл зүhөөд, 1983 оной эхиндэ бүри май hарын тоосоогоор хүдэлжэ ябаа hэн. Тэрэнэй үүсхэлые цехэй болон заводой олохон хүдэлмэришэд дэмжээ юм.

Пропагандист hэн тула шагнагшадайнгаа амжалта түйлалтануудые хаража байхадаа, энээндэ шиниишье багахан хубита бии гэжэ hанахадаа, омогорхон баясахаш.

Пропагандистаар би 20 гаран жэл соо хүдэлнэб. Энэ ажалдаа тон дуратайб. Хубиин зохёохы түсэб жэл бүри табижа, тэрээгээрээ хүдэлдэг заншалтайб. «Пропагандистын хажууда нэгэшье гээгдэгшэ байха ёhогүй» гэhэн зорилго өөртөө табинхайб. Ажал хэрэг дээрэ, энэ зорилгоёо бэелүүлнэб. Шэл бүтээдэг цех нёдондо жэлэй гүрэнэй түсэбые 101,2 процент дүүргэбэ, түсэбhөө гадуур 220 мянган метр дүрбэлжэн метр шэл гаргаа. Шагнагшад Ю. Т. Марушев, Б. Х. Чойронов болон бусад түсэбhөө гадуур 28,5 мянган дүрбэлжэн метр шэл гаргаа.

Хэшээлдээ бэлдэхэдээ, элдэб аргануудые хэрэглэдэг, нэн түрүүн В. И. Ленинэй зохёолнуудые, КПСС-эй ЦК-гай материал, документнүүдые, справочник, газетэ, журналнуудые нарижаар шудалдаг. Радио, телевидениин дамжуулгануудые шагнадаг, харадаг байнаб. «9-дэхи студи», «Уласхоорондын панорама», «Мүнөөдэр — дэлхэй дээрэ» гэхэ мэтэ дамжуулгануудые [illegible]. [illegible] библиотекэhээ номуудые дурадхадагби. Олонхинь намhаа юугээшье нюудаггүй, бүхыгөө хөөрэдэг заншалтай. Энэнь баясамаар. hүүлээрнь тодорхой дүүрэн харюунуудые хэшээлнүүдтээ үгэжэ байхадань, баярлахаш. Илангаяа өөрынгөө гү, али нүхэрэйнгөө ажалые тодорхойлжо, сэгнэлтэ үгэхэдэнь hайшаамаар. В. Е. Петров, О. Д. Белых, В. Н. Бардонова энэ талаар шалгардаг.

Залуу пропагандистнартай дүй дүршэлөөрөө хубаалдадагби. Жэл бүри үнгэрдэг нэмэл хэшээлнүүдтэмнай заводой партийна, экономическа ба комсомолой hуралсалай пропагандистнууд байлсадаг. Иимэрхүү хэмжээ ябуулгануудай үедэ пропагандист гансал өөрынгөө дүршэл шадабарие бусадта дамжуулха бэшэ, харин өөртөөшье туhатай зүйлнүүдые абадаг байха юм. Юрэдөө үзэл сурталай эдэбхитэн гээшэ үдэр бүри ажаллажа, эрдэм мэдэсээ баяжуулха ёhотой.

Е. БОЖЕДОМОВ,
Улаан-Үдын шэлэй заводой научна коммунизмын hургуулиин пропагандист.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ГАЗАРАА hАЙНААР АШАГЛАХА

Хэнэйшье мэдэhээр ажахы бүхэндэ газар гээшэ бүхы баялигай үндэhэ hуури, сэгнэшэгүй ехэ үнэтэй баялиг ха юм даа. Совет засагай түрүүшын үдэрhөө гүрэн түрэмнэй газар тухай декрет дэмы гаргаагүй бшуу.

Илангаяа РСФСР-эй Верховно Соведэй баталан абаhан «Газар тухай хуули» дотор энээндэ эзэн ёhoор хандажа, үнэтэ баялигые хайшан гээд зүбөөр ашаглаха тухай тодорхойгоор хэлэгдэнхэй. Тэрэшэлэн оройнмнай Эдеэ хоолой программа соо хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые эрид ехэ болгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд соошье онсо анхарал хандуулагдаа. Энээниие бэелүүлхын тула эгээн түрүүн газар дээрээ hайнаар хүдэлхэ, тэндэhээ продукци — ашаг үрэ элбэг ехээр абаха тушаа хүдөө ажалшад юу хэхэ ёhотойб, эндэ юун дутанаб, hаад хэнэб гэжэ Николаевска областиин «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ Я. П. Ипатенко «Правда» газетэдэ бэшэhэн статья соогоо тон зүб ажаглалта хэнэ.

Хада уулатай, ой модотой газартай Түнхэнэй райондо тарялан болон сабшалан, бэлшээриие зүбөөр ашаглаха, гектар бүхэнhөө шадаал hаа ехэ ургаса абаха гээшэ түйлай ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, манай эндэхи газар бага, уйтан. Тиимэhээ бии байhан газартаа одоол эзэн ёhoор хандажа, гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха, тэрэнэй ашаар ямаршье жэлдэ орооhо тарянай, үбhэ тэжээлэй элдэб ехэ ургаса абажа hураха ёhотой болонобди. Теэд үнэн дээрээ юун болоноб?

Колхоз, совхозуудай газар тарялан болон нуга сабшалангууд дээгүүр дайралдаhан лэ тээшэ автомобильна харгынууд гаргагдана, хэлхээ холбооной болон зайн галай утаhанууд татагдана. Тэдэ гансашье үнэтэ газарай талмайе бага болгоно бэшэ, трактор, машинануудай хүдэлхэдэ таагүй жэжэ участогууд болгожо hалгажархина. Энээнhээ боложо, зарим участогуудынь ашаглагдахаяа болёод хаягдашана. Тиимэ хүдэлмэри оройдоо хэгдэхэгүй hэн гэнэ бэшэб. Харгынууд, хэлхээ холбооной болон зайн галай утаhанууд манда тон хэрэгтэй, татагдаха ёhотойшье ааб даа. Теэд тэдэниие хаагуур гаргаха, хайшан гээ hаа, үнэтэй газарые гамнахаб гэжэ урид бодомжолдог байха хэрэгтэй. Газарнай гансашье барилгын талмай бэшэ, харин шаргал долгёор эбхэрхэ таряа, үбhэ ногоо ургуулха манай амин шухала баялигнай болоно гэжэ элдэб эмхи зургаанууд, организацинууд ойлгохо зэргэтэй.

Тиимэhээ хүнгэн мүрыень хараад, түргөөр хүрэхэ дүтэ харгынуудые гаргаха, тэдэниие барилгада бага мүнгэ зөөри гаргашалха гэжэ оролдохо бэшэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй талые баhал харалсаха, үнэтэ газартань гамтайгаар хандаха ёhотой гэжэ hананабди.

Районой бүхы ажахынуудай тарялангууд дээгүүр ябаад харахада, зайн галай элшэ хүсэ дамжуулха, телефоной, телеграфай бахананууд тоолошогүй зүг бүхэн тээшээ гаргагдаhан байдаг. Тэдэниие тойрожо байhан тарялангуудые hайнаар элдүүрилхэ, харууhалха, уhалха арга олгоногүй. Мүн тойроод буртаг ногоон элбэгээр ургажа тарана, тарялангай ургасые муудхаана.

Хэлхээ холбооной болон зайн галай утаhануудай бахананууд түбхын түрүүн гол харгынуудай захаар, севооборотhоо hалгаагдаhан полинуудай хилэ дээгүүр, сэхэнхидээ хэрэглэгдэдэггүй газар дээгүүр татагдаха ёhотой ааб даа. Үнэндөө, Түнхэнэй районой хэлхээ холбооной узел, зайн галай холбоон болон харгы заhабарилга-барилгын участогууд энэ гуримые баримталнагүй. Өөhэдынгөө дураар боложо байдаг зандаа. Газарта гамтайгаар хандаха гээшэ гансашье хүдөөгэйхидэй бэшэ, бүхы ажалшадай анхаралаа хандуулха хэрэг ха юм.

Дурсагдагша эмхинүүд харгынуудые шэнээр гаргаха болон баханануудые зооходоо тэрэ хуушан hууридань бэшэ, харин ондоо шэнэ газараар гаргажа байдаг. Үнгэрхэдөө энээнэйнгээ hүүлдэ хуушан баханануудай узуурнуудые hугалжа хаянагүй, хуушан харгынуудаа газартай адляар тэгшэлэнгүй орхижорхино. Тиимэhээ тэрэнь хэндэшье хэрэггүй боложо, буртаг ногоон элбэгээр ургаад, үрэhэниинь тарялангууд дээгүүр таража байдаг.

Илангаяа Саянай совхозой, «Сибиряк», «Мир» болон «Восточные Саяны» колхозуудай тарялан, сабшалан дээрэ дүрбэ-табан жэлэй саада тээ шэнэлэгдэhэн лининүүдэй хуушан hууринууд дээрэ үлэhэн баханануудай узуур газар элдүүрилгэдэ hаад хэнэ. Хүлтүгhээ Моондо хүрэтэр ошоhон дардам харгыгаар хуушан модон хүүргэнүүдэй орондо шэнэ түмэр-бетон түхеэрэлгэтэй хүүргэнүүд олоор баригданхай. Теэд тэдэниие барихадаа хажуу тээгүүрнь гаргагдаhан саг зуурын харгынууд тэгшэлэгдэнгүй тэрэ зандаа орхигдошонхой. Хуушан хүүргэнүүдэйнь үлэгдэлнүүдшье суглуулагдажа абтаагүй байhаар.

Бүри дортоходоо, харгы заhабарилга-барилгын участогай хүдэлмэрилэгшэд харгынууд болон хүүргэнүүдые шэнэлэн hэльбэхэдээ, ажахынуудай газарые өөhэдынгөө дураар; зүбшөөлэй ямаршье документгүйгөөр hэндэдэг, онгилдог, эзэмдэдэгынь гайхалтай.

Газарые ашаглаха хуули ёhо бүдүүлигээр хазагайруулагдана гээшэ. Ажахынуудай энэ газараа тэгшэлэн заhабарилха, хүрьhыень дахин hэргээхэдэнь гаргашалагдаhан мүнгэн бусаагдангүй, тиигэжэ ажахынуудта, гүрэндэ 3200 түхэригэй гарза ушаруулагдаа. Энээнэйнгээ түлөө дээрэ дурсагдагша участогайхид ямаршье харюусалгада хабаадуулагдаагүй.

Газар тарялангаа үргэдхэхэ, үрэжэлыень hайжаруулха гээшэ колхоз, совхозуудай гол шухала зорилго болоно. Иимэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии юм. Арбадахи табан жэлдэ район дотор ой модон, hөөг бургааhанhаа сэбэрлэгдэжэ, 1800 гаран гектар газар ашаглагдаhан байна. Гэхэтэй хамта hүүлэй үедэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, ахамад агрономууд болон отделенинүүдые эрхилэгшэдэй тарялайнгаа газарта эзэн бусаар хандаhанай гэмээр нилээд олон полинууд хэрэглэмжэhээ гаргагдажа хаягдана, хэндэшье хэрэггүй болоод, бургааhа шугы, элhэ шоройдо дарагдажа хэбтэдэг болонхой.

1979 ондо районой хүдөө ажахын газарые самолёдhоо зураг дээрэ буулгажа хэмжээ hэмди. Тэрэнэй дүн согсолоод, гүрэнэй бүридхэлдэ байhан районой газартай сасуулжа үзэхэдэ, 2715 гектар, тэрэ тоодо «Сибиряк» колхоздо—430 гектар, Саянай совхоздо 471 гектар, «Восточные Саяны» колхоздо—535 гектар, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо—777 гектар хахалагдаhан газарынь оройдоо үгы болошоhон байба.

Энэ юун дээрэhээ болооб гэхэдэ, шэнэ газар ашаглаха үедэ үрэжэл багатай сабшалан болон бэлшээриин газарнууд хахалагдажа бүридхэлдэ абтаад, тарялангай газар болгогдоhон байгаа. Нэгэ хэды сагай үнгэрхэдэ, тэндэ газарынь хахалагдахаяа, тарингдахаяашье болижо, үргэн дайдайхи мэтэ хооhон талмай, ямаршье аша үрэ үгэхэгүй газар болошоно. Гэхын хажуугаар хүдөө ажахын үнэтэ газарые правительствын зүбшөөлгүйгөөр бага болгохо, хаяха эрхэ хэндэшье үгэгдээгүйынь мэдээжэ. Табан гектарhаа дээшэ талмайтай газар РСФСР-эй правительствын зүбшөөлөөр хахала[illegible]гын газарhаа гаргагдадаг.

Ажахынууд газараа шулуутай, намагтай, жэжэхэн нүүд байна гэжэ шалтагаалан хаяна. Мүн полинуудай захаар, шэнэ газар дээрэхи сэбэрлэгдэhэн модо, шулуунай обоохойнуудые тойроод ехэ газар хахалагдангүй үлэшэнэ. Эдээн дээрэ модон бэ hөөг бургааhан дахин ургажа, хоёр-гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, севооборотhоо огто гаргагдана.

Эндэ тэндэ 8—10 метр үргэнтэйгөөр полинуудай захаар хахалагдангүй үлэhэн газар жэжэ юумэн шэнгээр hанагдадаг. Теэд үнэн дээрээ тиимэ бэшэ. Жэшээлхэдэ, хэрбээ 50 гектар талмайтай полиин захаар 10 метр үргэнтэй зуруудые үлөөрүүнь хахалангүй орхижорхёо hаа, бүхыдөө аяар гектар газар дэмы хаягдаха болоно бшуу. Иимэ зуруудууд яhала олон.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 98 гектар талмайтай Бельдоруун гэжэ газар хүдөө ажахын машинануудые хэрэглэхын аргагүй хадын ташаланда байhан дээрэhээ орхигдошонхой. Нарhан-Нуга гэжэ газарта 50 гектар талмай уhа намаг болонхой гэжэ шалтагаалагдаад, хаягдашоо. Мүн Саянай совхоздо Хонгор-Уула, Харын-Газар, Сагаан-Хушуун, Бүртэгэнэ, Хүл-Шэбэр гэжэ hууринуудта тус тустаа 10—20 гектар газар хаягданхай. Иигэжэ эзэн бусаар орхигдоhон газарнууд районой бусад ажахынуудташье яhала бии гээшэ.

Экономическа талаарнь тоолон харуулхада, гектар газарые шэнээр хахалхада тэрээндэ 6000 гаран түхэригэй мүнгэ зөөри гаргашалагдадаг. Ушар иимэhээ районой ажахынууд газараа дүүрэнээр ашаглаха, урид бүридхэлдэ абтаhан эдлүүриин газарай гектар бүхэн эзэн ёhoор хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Е. СЫРЕНОВ,
Түнхэнэй районой газар ашаглаха ба хамгаалха талаар гүрэнэй инспектор.

БАМ hҮҮЛШЫН ШАНГА ТЭМСЭЛ

— Байгал-Амарай түмэр замда баруун тээшэнь рельснүүдые уулзуулан табитар эгсэ 500 километр үлэбэ. Урда урдаhаа уулзахаяа ябаhан замай монтёрнууд А. Бондарь, И. Варшавский гэгшэдэй даадаг комсомол-залуушуулай бригадануудай хоорондо эды шэнээн зай үлэбэ. Байгалhаа Амар хүрэтэрхи булад замые уулзуулан ниилүүлхэ хүндэтэ эрхэ эдэ бригадануудта олгогдонхой юм. Энэл үедэ зүүн зүгтэ хүдэлдэг түмэр замшад-сэрэгшэдшье хүдэлмэреэ дүүргэхэ байха.

— Табан жэлэй дүүрэтэр үлөөшэ замые дабан гаража шадаха гээшэ гү?

— Хэлсээнгүй ааб даа,— гэээд, ТАСС-ай корреспондентын асуудалда транспортна барилгын министрэй орлогшо, ГлавБАМстройн начальник К. В. Мохортов харюусаа hэн. — КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаhанай ёhoор бидэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ Ленын эрье дээрэхи Усть-Кут городhоо Комсомольск-на-Амуре хүрэтэрхи бүхы зам дээрэ ходоро гараhан ашаанайшье, пассажирскашье поездүүдые ябуулжа эхилхэбди.

Гурба мянга гаран километр утатай энэ замай гурбанай хоёр хубиhаа эхэнхинь баригдаад байна. Транссибhаа хойто зүг тээшэ ошодог Бага БАМ гэдэг зам, мүн гол замай баруун ба зүүн зүгтэхи нэгэ хэдэн участогууд саг үргэлжын ашаглалгада үгтэнхэй.

Энэмнай ямар удхатайб гэхэдэ, түмэр замшадта болбосон түхэлтэй посёлогууд, вокзалнууд, ба депонууд, станцинуудай хүгжэнги ажахынууд дамжуулагдан үгтөө, үшөө тиихэдэ энэ түмэр зам өөрөө табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын түлөө улам ашаг үрэтэйгөөр хүдэлжэ, тэрэниие барилгада гаргашалагдаhан мүнгэ зөөриие Эхэ орондоо hөөргэнь тэхэрюулжэ эхилээ бшуу. Булад зам дээгүүр хэдэн миллион тонно нүүрhэн болон модон, арадай ажахын бусад ашаан шэрэгдээ.

Түмэр замые амжалтатайгаар бариха хэрэгтэ гансашье транспортын барилгашад, сэрэгшэд-түмэр замшад бэшэ, мүн олохон организацинууд — союзна ба автономито республиканuудтахи, РСФСР-эй область ба хизаарнуудтахи шефүүд, тэрэшэлэн «хүдэлмэриин эстафетэдэ» хабаадалсажа, эд хэрэгсэл эльгээдэг предприятинуудай коллективүүд маша ехэ габьяатай.

Үлөөшэ хахад мянган километр түмэр замые барихын тулада сагай уларилай хэсүү бэрхэтэй эрхэ байдалда 60 миллион үлүүгэй кубическа метр шорой түмэр замай далан дээрэ асаржа дэбдихэ, уhа урадхуулан табиха хэмэл 500 гаран томо соргонууд болон хүүргэнүүдые, бусад барилгануудые бодхоохо хэрэгтэй.

— Константин Владимирович, хүдэлмэреэ улам түргэдхэхын тулада түмэр замаи барилгашад ямар арга нөөсэнүүдые хэрэглэнэб?

— Тэдээн соопоо эгээл нүлөө эршэ ехэтэнинь гэхэдэ, Москвагай станок бүтээгшэдтэй уулзахадаа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой онсолон тэмдэглэhэнэй ёhoор, энэ үгын үргэн ехэ удхын ойлгосоор журам бэхижүүлгэ мүн болоно.

Энэ асуудалай иигэжэ табигдаhанайнь тон шухала болоод байhые бидэ өөhэдынгөө байдал дээрэhээ харанабди. Нёдондо жэлдэ үйлэдбэриингоо программа бүхыдэнь үлүүлэн дүүргээшье hаа, шухала зарим барилгануудые ашаглалгада тушаажа шадаагүйбди, ажалаймнай бүтээсын дүнгүүд хараалагдаhанhаа бага байшоо. Ажалаа муугаар эмхидхэhэн, сагаа дэмы гээhэн дээрэhээ хэдэ хэдэн эмхинүүднай түсэбөө дүүргэжэ бираагүй.

Захил хэдэг, эд хэрэгсэл эльгээдэг зарим предприяти, организацинууд гүрэнэй журамые хазагаируулhан байгаа. Тэрээнhээ боложо, үнгэрэгшэ жэлдэ татагдаагүй хэдэн километр харгынууд ба станци шадарай замууд, болзор соогоо бодхоогдоогүй барилганууд тэдэнэй hэшхэлдэ байха юм.

Энээнтэй дашарамдуулан, түсэблэлгын, ажалай ба дүүргэлтын журам дам саашадань бэхижүүлхэ гэhэн москвагайхидай патриотическа үүсхэлые барилга дээрэ түргөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ онсо шухала зорилго мүн гэжэ тоолонобди.

Бригадна подрядай арга боломжо мүнөө дээрээ хүсэд дүүрэнээр хэрэглэгдээгүй байhаар. Энэ арга методоор барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй ниитэ хэмжээнэй 40-hөө бишыха ехэ процентнь дүүргэгдэнэ. Тиигэжэ нёдондо жэлдэ барилганууды түргэн мүртэйгөөр тушааhанай, түүхэй эд, материалнуудые, түлишын-энергетическэ арга нөөсэнүүдые гамтайгаар гаргашалhанай, техникээ үлэмжэ hайнаар ашаглаhанай ашаар миллион хахад түхэриг мүнгэ алмаhан байнабди.

Партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэлэл оролдолго энэл зорилгодо шэглүүлэгдэнхэй гээшэ.

БАМ-да оронойнмнай эльгээhэн бүхы юумэндэ хэшээлтэй hайнаар хандаха гээшэ мүн лэ шухала. «Би—барилгын эзэнби!» гэhэн уряа доро дэлгэрhэн хүдэлөөндэ хэдэн арбаад мянган залуу барилгашад хабаадалсана.

Гол зам дээрэ 281 километр харгы дэбдихын, 120 хүүргэ барихын хажуугаар табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бидэ шефүүдтэй хамта Тында—Усть-Нюкжа гэжэ замые бэлдэхэ ба саг үргэлжын ашаглалгада тушааха талаар горитой ехэ хүдэлмэри хэхэ, Кодарай тоннель дээрэ хада хабсагайн газар малтаха хүдэлмэрие дүүргэхэ, Хойто-Муйска тоннель болон газар доогуурхи түмэр замай харгынуудые малтажа үргэлжэлүүлхэ байнабди.

— Барилгын иимэ эршэтэй түргөөр хэгдэжэ байхада БАМ-ай рельснүүд сэхэ жэлдэ уулзажа холболдохо аалам?

—ГлавБАМстройн коллективэй дүй дүршэл ба мэргэжэл шадабари, барилгын организацинуудай түгэлдэр хүсэн хадаа бүтэмжэтэй болзор — 1984 оной октябриин 29 тухай хэлэхэ арга олгоно. Ленинскэ комсомолой мүндэлhэн үдэрые гол түлэб залуушуулhаа бүридэhэн коллективнай жэл бүри ажалай түйлалтануудаар угтадаг гээшэ.

Гэбэшье бүхы юумэн барилгашадhаа дулдыдадаг бэшэ. Эрдэм-шэнжэлгын хэдэн арбаад эмхи зургаануудтай бидэнэй тогтооhон харилсаан, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй зохёохы шэнжэтэй хүдэлмэри хадаа барилгын хэрэглэдэг хэрэглэмжые хэдэн арбаад мянган тонно цементээр, металлаар, бусад материалнуудаар хорооха арга боломжо олгоно. Зүгөөр ямаршье юумэн дээрэ алмажа болохогүй: жэшээнь, дутамаггүй хэрэгтэй болохо шпала ба рельсгүйгөөр, хүүргын хэрэгсэлнүүдгүйгөөр түмэр харгы барихагүйш. Эгээл эдэ материалнуудаар бидэ ходол дуталданабди. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ манай барилга хоёр зуугаад мянга шахуу шпала абаагүй hэн.

Барилгашадые хараадуулжа байгаа эршэтэ түргэдхэлгэ энэ замай барилгада хабаадалсадаг бүхы коллективүүдэй зүгhөө дэмжэгдэхэ ёhотой.

(ТАСС).

Тындэ,
Амарай область.

КИРГИЗЭЙ ССР. Таш-Кумырска ГЭС КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй ёhoор түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ток үгэхэ юм. Мүнөө эндэ шулуу буталха, бетон худхаха заводуудай барилгын, ГЭС-эй байшан доро нүхэ малталгын ажал ябуулагдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Таш-Кумырска ГЭС эндэ бодхоогдохо.

ТАСС-ай фотохроника.

Совет орон ДОТОР

НЕФТИИН ОРОНДО ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭ

БАКУ. Бакугай 26 комиссарай нэрэмжэтэ нефть болон газ олзоборилдог управленитэй Бакугай Красинай нэрэмжэтэ ГРЭС-ые холбоhон электрын элшэ хүсэ дамжуулха лини оройдоол 30 километртэ татагданхай. Тиигэбэшье тэрээгүүр ороhон элшэ хүсэн олзоборилогшодто үдэр бүри 100 тонно хүрэтэр түлишэ алмаха арга олгоно.

Скважинын ашаг үрые дээшэлүүлхын тула тэрээн руу халуун уhан юулэгдэдэг. Энээнэй урда тээ уhа халаахын тулада нефть хэрэглэгдэдэг байгаа. Азербайджанай ГРЭС-эй хоёрдохи энергоблогой ашаглалгада оруулагдахада, Бакугай бусад электростанцинуудай хүдэлмэри нилээд хүнгэдхэгдөө юм. Нефтьшэд электрын элшэ хүсэ хэрэглэдэг болоо. Уhа халаахын тулада электрын элшэ хүсэ хэрэглэхэдэ, энэ зорилгоор нефть хэрэглэhэнhээ хямда болоно гэжэ тэдэнэр тоолоно.

ВАХТА ДЭЭРЭ — ЭЛЕКТРОННО «ДИСПЕТЧЕР»

ЛЕНИНГРАД. Вахтын тоо бүридхэдэг журналнуудай хэрэгhээ гараашье hаань, Балтиин далайн пароходствын диспетчернүүд дурасхаал болгон тэдэниие үлөөгөө юм. Флодой хүдэлмэриин графигые хинаха автомат түхеэрэлгэ эндэ промышленна гуримаар ашаглагдажа эхилээ.

Оньhо мэргэн түхеэрэлгэнүүд үнэхөөрөө ехэ юумэ мэдэдэг байна. Суднын хаана байhан тухай, тэрэнэй барижа ябаhан зүг тухай, хэды шэнээн ашаа абажа ябаhан тухай мэдээсэлнүүдые үгэдэг. Хэрэгтэй болоо hаань, оньhо мэргэн түхеэрэлгын экран дээрэ пароходствын 180 теплоходой туд бүхэнэй финансын түсэбые ямараар дүүргэжэ байhан тухай мэдээнүүд бии болодог.

Ленинградай Калининградай, Выборгын болон баруун хойто зүгтэхи бусад городуудай транспортын узелнуудта ашаа зөөлгые таhалгаряагүйгөөр түсэблэлгын ашаг үрые электронно-«диспетчер» дээшэлүүлнэ.

ГАЗ ДАМЖУУЛХА СОРГО ХООЛОЙН БАРИЛГА ДЭЭРЭ

ЛЬВОВ. Уренгой—Помары—Ужгород гэжэ газ дамжуулха сорго хоолойн Карпадтахи участогай барилгашад гээл хүшэр хүндэ гол мүрэнүүдэй нэгые гаталба. Закавказиин сорго хоолой барилгын управлениhээ. Р. Еманидиин бригада Ломница мүрэн дээгүүр километрhээ дээшэ ута хүүргэ хабсаргажа дүүргээ.

Хадын энэ горхон ехэ үргэн бэшэшье hаа, жэл бүри шахуу үерлэжэ, эрьеhээ халидаг юм. Тиимэhээ барилгашад сорго хоолойе иимэрхүү байдалhаа абархын тула анхарhан байна. Горхон дээгүүр арбан нэгэн километр үндэртэ түмэр бетон найдамтай бахананууд бодхоогдожо, тэрээн дээгүүр хүүргэ баригдаhан, сорго хоолойнууд татагдаhан байна.

Барилгашад өөhэдынгөө участок дээрэхи хүдэлмэриие түсэбөөр хараалагдаhан болзорhоо hураггүй урид дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай.

ЧУКОТКЫН ПОРТНУУДТА ХҮРЭБЭ

ЭГВЕКИНОТ (Чукоткын автономито округ). «Адмирал Макаров» гэжэ ледоколой болон «Василий Федосеев» гэжэ дизельнэ электроходой капитанууд В. Абоносимов болон [illegible]. Мэтусевич үбэлэй hаранuудта Чукоткын портнуудта хүрэбэ. Далайгаар тамаралгын түүхэдэ анха түрүүшынхеэ эдэ суднанууд Хабаровска хизаарай Ванино портhоо гараад, зузаан мульhэ гаталжа ба hалхи шуурга дабажа, Чукоткын эрьенүүдтэ хүрөө юм.

Орёо хүшэр эрхэ байдалда энэ туршалгын рейс дүүргэгдээ. Анадырска тохойдо болон Эгвекинодто дүтэ оршодог крестын тохойдо замай hүүлшын участок эгээл хүшэр хүндэ байгаа. «Адмирал Макаров» гэжэ ледокол заримдаа метр хахад зузаан мульhэ зүhэжэ, харгы гаргадаг байгаа.

Эгвекинодой портын хүдэлмэришэд ашаа тушаан абалгада hайнаар бэлдээ юм. Техникэнь заhабарилагданхай. В. Бойко болон В. Шевшелевой толгойлдог томодхогдоhон комплексно бригаданууд ашаа буулгаха хүдэлмэри hайнаар үнгэргэхэ уялга абанхай.

Туршалгын рейсын дүнгүүд Зүүн Чукоткын портнуудта далайн замаар түхэреэн жэлэй туршада ашаа зөөхэ арга боломжые тодорхойлхо арга олгохо юм. Энэнь тус районой үйлэдбэриин хүсэнүүдые эршэмтэйгээр хүгжөөлгэдэ ехэ удха шанартай юм.

ЗУРГААТАЙ КОМПОЗИТОР

АЛМА-АТА. Елемановтанай гэр бүлын фольклорно ансамблиин концертые нээhэн «Түрэл хизаарта» гэhэн дуунай үгэ болон хүгжэмые коллективэй эгээл залуу гэшүүн — зургаатай Абай зохёогоо.

Гэр бүлын аха захань болохо Кузембай Елеманов тус ансамблие эмхидхэhэн юм. Тэрэ фронтдо ябахадаашье, домбротсоо хахасадаггүй hэн. Дайнай hүүлээр К. Елеманов ветеринар болоо. Албанай хэрэгээр тэрэ аулнуудаар ехээр ябадаг hэн. Тиин казахуудай урданай инструмент оложорхибол, Кузембай ехэтэ баярладаг hэн. Урданай уран бэлигтэнэй хүдэлмэриие шэнжэлдэг, тэдэнэрhээ hурадаг, өөрөөшье юумэ дархалдаг байгаа. Харин үхибүүдынь ехэ болоходоо, эсэгынгээ хэhэн хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ наададаг болоо. Эсэгынгээ фронтдо абажа ябаhан домбро дээрэ Балия басаганиинь областной конкурсдо наадажа, илалта түйлаhан байна.

Кузембайн долоон үхибүүдэй ажабайдал ондо ондоогсор түбхиноо. Тэдэнэй дунда хонишон ба түмэр замшан, соёлой хүдэлмэрилэгшэ болон багша бии. Елемановтанай ансамбль колхозой бүхы hайндэрнүүдтэ, уран hайханай бүлгэмэй харалгануудта заабол хабаадалсадаг. hая боложо үнгэрhэн областной харалгада гэр бүлын ансамблиин домбро дээрэ гүйсэдхэhэн ород частушканууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн байна.

(ТАСС).

hҮ ШЭМЭНЬ ДЭЭШЭЛНЭ

Ниитынгээ адууhа малай үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэжэ, үбэлэй hарануудта hү, мяха ехээр абажа гүрэндэ тушааха түсэбүүдээ урагшатайгаар бэелүүлхын тула республика доторoo үүсхэл гаргаhан Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй уряае hайшаан дэмжэhэн Хоринн районой Үдын совхозой Баян-Голой hаалиин фермын коллектив ехэ илалта түйлана. Нёдондо эндэ ажалладаг зургаан hаалишадынь тус бүрөө үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2327 килограмм hү hаажа амжаа бэлэй.

Үниин коммунист Валентина Бальжиевна Мардиевагай хүтэлбэрилдэг тус фермэдэ пенсионерка, 68 наhатай Мэдэгма Базаровна Бадмаева туталлаха үнеэдые харууhалдаг ажалтай юм. Энэ нүхэрэй оролдосотойгоор ажаллаhанай ашаар нёдондо тус фермын коллектив 13[?] тугал абажа, үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлээ hэн.

Мүнөө эндэхи hаалишад амжалтатай. Үбэлэй hаранuудта үнеэн бүриhөө 135 килограмм hү hааха зорилго хараалhан тус коллектив үнеэдээ нэмэтэй, шанаржуулагдаhан тэжээлээр хоолуулна. Жэшээлбэл, үнеэн бүхэндэ үдэртэ 15 килограмм силос, 4,5 килограмм үбhэ, сенаж, 2 килограмм талха тарянай зүйл эдюулнэ. Мүн hаагдаhан hүнэйнь килограмм бүридэ 200 граммаар хүртэхөөр гурил үгтэнэ. Тиихэдэ hолоомоор гидролизэ бэлдэжэ эдюулдэг байха юм. hүрэг үнеэдээ шэмэтэй тэжээлээр шадамараар хоолуулhанайнгаа ашаар лэ hүнэй шэмыень эрид дээшэлүүлнэ.

А. ГАЛСАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

МОСКВА. Полярна үбэлэй эрхэ байдалда металлогениин гурбан фазатай лаампаар овощ ургуулха боломжо байна. Зургаан мянган ватт хүсэтэй нэгэ лаампа 40—60 дүрбэлжэн метр теплицэдэ хүрэхэ юм. Иимэ лаампануудые «МЭЛЗ» нэгэдэл бүтээн гаргажа эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: МЭИ-гэй доцент Н. П. Елисеев, заводой инженер Ю. И. Заболуев гэгшэд шэнэ зүйлнүүдэй бүтээн гаргаха талаар амжалтатай хүдэлнэ.

ТАСС-ай фотохроника.

МҮНӨӨДЭР—СОВЕТ АРМИИН БОЛОН ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДОЙ ҮДЭР

АРАДУУДАЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ ХАРУУЛДАБДИ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ МАРШАЛ С. Л. СОКОЛОВ
СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ НЭГЭДЭХИ ОРЛОГШО

КПСС-эй XXVI съездын ба КПСС-эй Центральна Комитедэй ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодоһоор бэелүүлгэдэ бүхы шадалаа үгэн, манай арад, тэрэнэй алдар солото [...]д политическэ ба ажалай [...] оршон байдалай [...] Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой 65-дахи ойе [...]на байна. Советскэ Союз [...]рэлтэнэй социальна хүгжэлтын хүсэн түгэс манлай, [...]ооронды аюулгүй байдалай [...] байда найдамтай хэрэм [...]о, мүнөөдэр бүхы дэлхэйн [...] үнэн харгадана. Орон [...]оо революционно хүсэн [...] байгуулха ехэ замда [...] арадай түйлаһан түүхэтэ [...] илалтанууд тушаа бидэ [...] омог баяртайгаар дурсанабди. Хото, хүдөөгэй [...]жэлшэдтэ хамта эдэ [...] түбилантуудта, совет [...]ойгоо политическэ бүхы [...] байдалда СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

[...]т ласагай анха түрүүшын декрет хадва эб найрамдал тухай ленинскэ декрет байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Манай парти ба гүрэн [...] дайнда, эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүүгээр, [...]удай эб найрамдал ба [...]гүй байдалые аршалан [...]алхын түлөө шууд сэхээр [...]нэ. Бидэнэр өөрынгөө [...]роные бэхижүүлдэг байгаа, мүнөөшье Зэбсэгтэ Хүсэ[...] шэнэдхэн хубилганабди. [...] иимэ юумэ хэхыемнай [...]риалистнууд, тэдэнэй эзэрхэг түримхэй ябуулганууд би[...] баадхадаг байгаа ха Агуу Октябриин социалис революциин һүүлээр [...]хоорондын империализм, [...]одын контрреволюци нэ[...]гдэмэл фронтоор Совет[...]эй орондо эсэргүү добтолон ороо бэлэй. Октябриин [...]алтануудые аршалан хам[...]ын тулада илажа гарахын пролетариадта өөрын революционно арми байгуулха [...] амин шухала хэрэг бо[...].

[В.] И. Ленинээр толгойлогдоһон Коммунис партиимнай [...]дэлхэйн түүхэтэ аша га[...]юуб гэхэдэ, граждан дайн ба гадаадын сэрэгэй интервенциин үзэгдөөгүй хүндэ [...] эрхэ байдалда саг үр[гэлжэ], олониитын, шанга жу[...], түбэй газарһаа нэ[гэдэ]мэл хүтэлбэритэй арми [байг]уулжа шадаһан гэээшэ. Энэ [...] шэнэ түхэлэй арми бай[...] Ажалша олониитын нэ[...]дли һанамжада, али бо[...] туһаламжада түшэглэн, тэ[рэ] арми социализмын һайн [...] ба үнэн зүб үзэл бо[лоһон]ие, эб найрамдалай үзэл [...] хамгаалһан байха. Байгуулагдаһаар түрүү[шын] үдэрһөө эхилжэ тус [...] шэн зориг, баатаршал[...] илалта тээшэ нугаршагүй [...] эрмэлзэл харуулһан, [...] ба Нарва шадар гер[...] интервонтнүүдтэ шанга [...]лто үгэһэн байха. Социа[лис] Эсэгэ ороноо хамгаалга-

да революционно хүсэнүүдэй илалтануудые, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүүшын полкнуудай баатаршалгануудые мүнхэлэн, февралиин 23 жэл бүхэндэ Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой һайндэр гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Гурбан жэлһээ дээшэ саг соо үргэлжэлһэн граждан дайнай ба харин интервенциин гэй болоһон хатуу шанга байлдаануудай үедэ Улаан Арми болон флотнай империалис эзэрхэг түримхэйшүүл ба сагаан гвардейшүүдэй олон тоото добтолгоо шанга сохилто үгэжэ, Агуу Октябриин түйлалтануудые аршалан абарһан байха юм.

Удаадахи шатануудта социалис байгуулалтын ээлжээтэ зорилгонуудые бэелүүлэн, түрэл партимнай, бүхы совет арад оронойнгоо обороные бэхижүүлхэ асуудалнуудта анхаралаа нэгэшье үдэр һуларуулаагүй. Советскэ Союзые үгы хэхэ хүсэлһөө империализмын арсагүй байһан ушар байдалые уласхоорондын байдал бидхэрэтэ айхабтар һэргэ байха эрилтэ табидаг байгаа.

Эб найрамдалай түлөө эдэбхи ехэтэйгээр тэмсэхэ зуураа, Коммунис партимнай империалистнуудай эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта сохилто үгэлгэдэ гүрэн түрэеэ, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэлдэхэ талаар урид бодомжологдоһон хэмжээнүүдые түсэбэй ёһоор бэелүүлжэ байһан гэээшэ. Социалис экономикые, обороной индустрие бүхы талаарнь хүгжөөлгын үндэһэ һуури дээрэ сэрэгүүдые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэ бэелүүлэгдээ. Арми ба флодоймнай сэрэгшэдэй тоо олошороо, тэдэнэй бүридэлэйнь эмхидхэл һайжаруулагдаа. Командна, политическэ ба инженерно-техническэ кадрнуудые бэлдэлгэ үргэдхэгдөө. Политоргануудай, арми ба флодой партийна организацинуудай ажал ябуулгануудые бэхижүүлхэ ба һайжаруулха талаар хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ.

Баруун Европые бүхыдэнь шахуу эзэмдээд байһан фашис Германи 1941 оной июниин 22-то СССР-тэ харата муухайгаар добтолон ороо бэлэй. Энэ ушар хадаа дэлхэйн империализмын дайшалхы зэбсэгтэ хүсэнэй социализмда эсэргүү эгээл ехэ добтолго байһан гэээшэ. Аюул ехэтэ энэ дайнай гал дүлэн соогуур дэлхэй дээрэ анха түрүүшын социалис Гүрэнэй хуби заяан, дэлхэйн хүгжэлтын ба демократиин ерээдүй шиидхэгдэжэ байгаа.

Совет арад, тэрэнэй алдар солото Зэбсэгтэ Хүсэнүүд эзэрхэг түримхэй фашизмда харгыень хаажа, гитлеровскэ Германи ба милитарис Японие бута сохихо хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн гэээшэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда илалта түйлаха замдамнай Москва, Сталинград шадар, Курска дүхэригтэ болоһон тулалдаанууд гол шухала шатанууд боложо үгэһэн. Курска дүхэригэй тулалдаанда илалта түйлажа, совет сэрэгшэдэй Днепр мүрэндэ дүтэлэн ерэлгээр Эсэгэ ороноо хамгаалгын ба дэлхэйн хоёрдохи дайнай ябасада үндэһэн хубилалта болоо һэн. Берлинэй дайлан абалга ба бусад ехэ тулалдаанууд Гитлерэй сэрэгэй хүсые гүйсэд дүүрэнээр, эсэслэн бута сохилгодо хүргэһэн байха юм. 1945 оной майн 8-да фашис Германи үгэ дуугүйгөөр бэеэ тушаагаа.

Буржуазна түүхэшэд тэрэ үеын ушар байдалаар хоро шараа хэды бусалгаашье һаа, имагтал манай ороной, совет хүнүүдэй тэрэ дайнай хүшэр хүндэ тэмсэлые бэе дээрээ даажа гараһаниие яашье багадхажа шадахагүй. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдэй үедэ аха дүү арадууднай эм эмэээ зэргэсүүлэн, Эхэ ороноо хамгаалгада жагсаа, илалта тээшээ тэгүүлһэн баатаршалгануудые, нугаршагүй хүсэл эрмэлзэл захагүй олоор харуулаа, фашис эзэмдэгшэдые бута сохёо, дэлхэйн арадуудые дарлан мүлжэлгэһөө, хюдалгаһаа абарһан байна»— гэээд СССР-эй 60 жэлэй ой тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Энэ дайнда манай арадай түйлаһан илалта хадаа бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанда түүхэтэ нэгэ шата болоно. Тэрэ илалтань Агуу Октябрьһаа эхи абаһан дэлхэйн революционно хүдэлөөндэ хүсэ ехэтэ түлхисэ боложо, дэлхэйн саашанхи хүгжэлтын бүхы дабшасадань гүн гүнзэгы нүлөө үзүүлһэн байха юм. Тэрэнэй хойшолонгуудынь дэлхэйн социализмын хүсэн түгэс дабшасада, коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хэлбэришэгүй ургалтада, сүлөөрһэн гүрэнүүдтэхи гүн гүнзэгы хубилалтануудта эли тодоор харагдана гэээшэ.

Хүн түрэлтэн аяар 40 шахуу жэлэй туршада дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые үзэнгүй байна. СССР ба тэрэнэй союзнигуудай оролдолгын ашаар, социалис хани нүхэсэлэй оронуудай экономикын саг үргэлжэ урган хүгжэжэ байһанай ашаар дэлхэй дээрэ бүхы эдэ жэлнүүдтэ эб найрамдал хангагдаа.

Дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй дабшасые гэдэргэнь тэхэрюулжэ болохогүй. Гэбэшье империализмын эзэрхэг түримхэй хүсэнүүд бодомжогүй, хүн зондо аюултай түсэбүүдые зохёоһон зандаа. Илангаяа США ба тэрэнэй союзнигуудай эзэрхэг түримхэй политика улам аюултай болоно. Сэрэгэй хүсөөр Советскэ Союзһаа булюу байдалтай боложо,. дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо ябадалда дура зоргооороо болохын түлада Вашингтон өөртөө хэрэгтэй бүхы юумэ хуу хэжэ байна. Энэл зорилгоор империализм дайн сэрэгтэ бэлдэлгэеэ үзэгдөөгүй үндэр хэмжээндэ хүргэнхэй. 35 жэлэй туршада США сэрэгэй талаар зорилгонуудта 2 триллион доллар гаргашалһан байна. Мүнөө гансахан табан жэлэй туршада —1983—1987 онуудта энэ зорилгодо тэдэнэр 1,6 триллионһоо дээшэ доллар гаргашалхаар хараална. Зүгөөр энэ асари ехэ мүнгэ зөөриинь ехэнхи хубинь стратегическэ добтолгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ, ядерна бүхы түрэлэй зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада һомологдоно.

Вашингтоной соносхоһон «урда урдаһаа сэхэ туласалдалга» гэһэн стратегинь сэрэгэй хүсөөр Советскэ Союзһаа булюу байдалтай болохо ба США-гай дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо хэрэгтэ зорюулагданхай. Тэрэ стратегидэнь эзэрхэг түримхэй олон түсэб—түрүүлэн урдижэ ядерна нэлэнхы үргэн добтолгоһоо эхилээд, ядерна «хизаарлагдаһан» ба «унжагай» дай хэхэ хүрэтэр хуу баран ороно. Теэд бултанайнь уг зорилго адли—«ниитэ-политическэ байгуулалта байһан социализмые усадхаха» зорилгоор СССР-эй ба тэрэнэй союзнигуудта эсэргүү зорюулагдаһан эзэрхэг түримхэй ябуулга мүн. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй Политическэ Деклараци дотор онсолон тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, бүхы дээрэнь абажа харахада, уласхоорондын байдал улам шахардуу шанга болоно, дайнай, нэн түрүүн ядерна дайнай аюул бүри ехэ боложол байна.

Дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо һэдэлгэнүүдһээ ямаршье үрэ гарахагүйнь ойлгосотой. Гэхэтэй хамта, мүнөө империалис оронуудай экономическа ба сэрэгэй талаар түйлай ехэ хүсэтэй байһаниие хэрэгсээнгүй байха болоо һаа, тон ехэ алдуу хэхэ болонобди. Дайнай аюул — манай ажаһуужа байһан эдэ үдэрнүүдтэ тохёолдожо магад ушар болонхой. Иимэ эрхэ байдалда һэргэлэн байлгые хоёр, гурба дахин шангадхаха, оронойнгоо обороные бэхижүүлхэ, манай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые улам дээшэлүүлхэ талаар үдэр бүри эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилхэ эрилтэ табигдана.

Агуу Ленинэй захяа заабаринуудые бэелүүлэн, Коммунис партимнай Совет гүрэнэй обороной хүсые бэхижүүлгэдэ, арми ба флодоо шэнэдхэн хүгжөөлгэдэ саг үргэлжын анхарал хандуулна. КПСС-эй ЦК-гаи ноябриин (1982 он) Пленум обороной асуудалнуудаар партиин гол хараа шугамые үшөө дахин тодорхойлһон байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ дотор иигэжэ тэмдэглэгдэнэ: «Арми ба Флодто хэрэгтэй юумыень хуу үгэхэ гэээшые Политбюро заатагүй дүүргэгдэхэ хэрэг гэжэ тоолодог байһан, мүнөөшье тоолоно, илангаяа уласхоорондын мүнөөнэй эрхэ байдалда».

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд саашадаашье мүнөө үеын шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдээр гүйсэд хангагдажа байха болоно. Мүнөө манай арми болон флот түби хоорондын ба мүн дунда зэргын зайда буудагдаха стратегическэ ракетнэ комплексүүдээр, мүнөө үеын шэнэ түхэлэй, дайшалхы ехэ арга боломжотой танкнуудаар, самолёдуудаар, уһан доогуур ябадаг атомна онгосонуудаар, ракетнэ корабльнуудаар хангагданхай.

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд ямаршье зорилгонуудые дүүргэхэ шадалтай. Гэхэтэй хамта манай энэ ехэ хүсэн имагтал өөрыгөө хамгаалгада хэрэглэгдэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэгдээ. Энээниие гэршэлхэ юумэн гэхэдэ, СССР түрүүлэн ядерна зэбсэг хэрэглэхэгүй гэһэн уялга абанхай. Советскэ Союз сэрэгэй хүсэнэй талаар хэн нэгэнһээ булюу байдалтай байхые оролдоногүй, теэд мүнөө үедэ түйлагдаад байһан сэрэгэй-стратегическэ тэнсүүрие эбдэхэ ябадал хэндэшье гаргуулхагүй.

КПСС-эй XXVI съезд совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бодото байдалда сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, техническэ талаар эрхим һайн хангалга, сэрэгшэдэй дайшалхы үндэр шадабари ба дабагдашагүй шанга хүсэл зориг хадаа урдаа табигдаһан зорилгоёо дүүргэхэ гол арга нүхэсэл мүн болоно гэжэ тэмдэглээ һэн.

Дайшалхы хэзээдэ бэлэн байлга— бүхы сэрэгшэдэй түрүүшын ээлжээнэй гол зорилго мүн. Энэ зорилго эмхидхэл болон журам һайжаруулгаар, эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлгэзэр. даажа байһан хэрэгэй түлөө харюусалгаяа мэдэрэлгээр ба бусад хэмжээ ябуулгануудаар түйлагдана.

Сэрэгшэдэй урда табигдаһан бүхы зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ партийно-политическэ хүдэлмэри ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Энэ хүдэлмэри дайшалхы һуралсалай үнгэргэгдэжэ байһан газарта, рото, батарей, эскадрилида хэгдэхэ зэргэтэй. Энэ хүдэлмэриэдэ партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы үүргэ харагдана.

«һэргэг байха, Эхэ орондоо аюулгүй байдал бата найдамтайгаар хангаха!» гэһэн уряа доро арми болон флодто дэлгэрһэн социалис мүрысөөн бүхы сэрэгшэдэй ажабайдалда, дайшалхы һуралсалда оролдолго гаргаха, хаба шадалаа хүрүүлхэ арга нүхэсэл болонхой. Социалис мүрысөөнэй ашаар эрхимээр һурагшадай, эрхим дээдэ мэргэжэлтэдэй, спортсмен-разряднигуудай, уралан нарижуулагшадай тоо олошорно. Сэрэгшэдые социалис патриотизмын ба интернационализмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдана.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд — манай баатар арадай таһаршагүй нэгэ хубинь мүн. Тэдэнэй хүсэ шадал. манай Эхэ орондо эзэрхэг түримхэйгөөр ороһон дайсадые үй бута сохиһон олон тоото илалтанууд Коммунис партиин хүтэлбэриһөө эшэ үндэһэтэй. Тэрэнэй шалгагдамал ленинскэ туг доро тэдэнэр урган хүдэржөө, тэмсээ, илалтануудые түйлаа. Түрэл парти ба арадайнгаа саг үргэлжын анхарал доро совет сэрэгшэд өөһэдынгөө патриот ёһоной, интернациональна уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэн, эб найрамдал ба коммунизм байгуулгые бата найдамтайгаар хамгаалжа байна.

МОСКВА. Ленинэй болон Октябриин Революциин ордента Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ Улаан Тугта академи жара гаран жэлэй туршада инженернүүдые бэлдэнэ. Энэ училищи дүүргэһэн хүбүүдтэй авиационно бүхы частьнуудта ушархат.

Академидэ һуража гараһан сэрэгэй инженернүүд —үндэр мэргэжэлтэд, алишье, талын һайн бэлэдхэлтэй, үндэр үзэл бодолтой сэрэгшэд. Энэ талаар харахада, багшанарайнь габьяа ехэ. Академиин багшанарай дунда фронт дээрэ дайлалдагшад олон. Тиихэдэ энэ коллективтэ эрдэмэй кандидадууд ба докторнууд, РСФСР-эй эрдэм, техникын габьяата хүдэлмэрилэгшэд, Ленинскэ болон Гүрэнэй шангуудай лауреадууд хүдэлнэ.

Агаарай Сэрэгүүдэй Флодой дээдэ һургуулинуудта хүдэлхэ багшанар эндэ бэлдэгдэнэ. Авиационно шэнэ техникээр, һуралсалай болон шэнжэлэлгын мүнөө үеын эрилтэдэ харюусама түхеэрэлгэнүүдээр академи гүйсэд һайнаар хангагдадаг.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: академиин бүлэг эрхим һурагшад (зүүн гарһаа) ахалагша лейтенантнууд В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ стипендиат Анатолий Лушников, Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ стипендиат Владимир Васильев, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ стипендиат Виктор Жуков, Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ стипендиат Андрей Кузнецов, С. А. Чаплыгинай нэрэмжэтэ стипендиат Александр Гаврилов, капитан-инженер, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ стипендиат Виктор Грибалев, майор-инженер, Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ стипендиат Сергей Чекалин гэгшэд Москвада, Улаан талмай дээрэ; Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагша генерал-майор, инженер К. М. Шпилев хөөрэл үнгэргэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

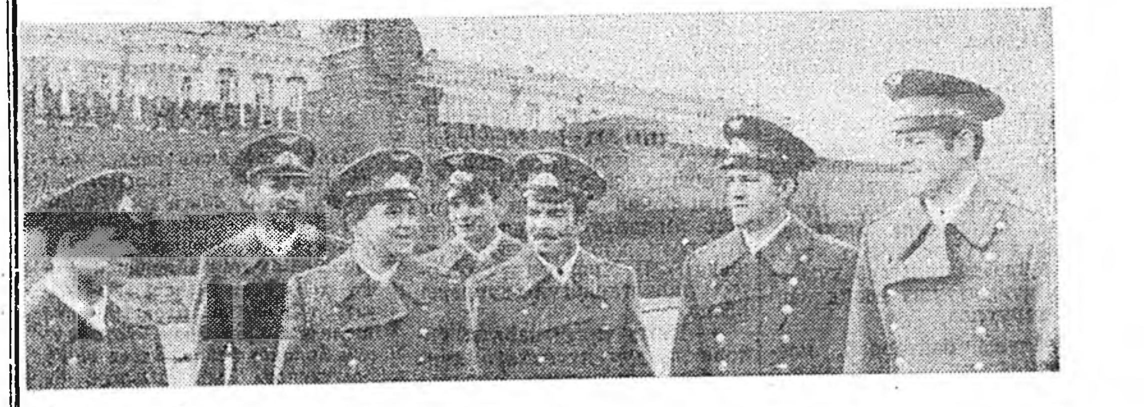

ХОДОДОО ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Медицинын албанай отставкада гараһан подполковник Тимофей Иванович Богайников Улаан-Үдын түргэн туһаламжын больницада врач-кардиологоор мүнөө хүдэлнэ. Хэр угай тариашадай бүлэһөө үдэжэ гараһан энэ хүнэй ажабайдалай намтар ехэ баяншье, һониншье. Бага балшар наһанһаа врач болохые хүсэдэг байһан Тимофей хүбүүн 1930 ондо Эрхүүгэй медицинскэ институдай рабфакта ороһон байна. Энэл жэлдээ тэрэ Ленинскэ комсомолой гэшүүндэ абтажа, баяр дээрээ баяр нэмээһэн юм. Һуралсалаа тэрэ 1932 ондо дүүргэжэрхеод, Буряад орондо ерэжэ, Ноёхоной болон Гэгээтын дунда һургуулинуудта багшалжа эхилһэн байна. Һүүлээрнь, 1936 онһоо Эрхүүгэй мединститудта ёһотоор лэ һуража эхилээ юм. Студент Тимофей Богайников һүбэлгэн хурса хүбүүн байһан тула институт болон бүлэгэйнгөө ажабайдалда залуугай ошо дүлэ бадаруулан, ниитын хэрэгтэ эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаададаг байгаа. Иимэ шумууһан шуран, һурахадаа бэрхэшье хүбүүн удангүй партиин гэшүүндэ кандидадаар зууршалагдаад, болзоройнгоо хүсэхэдэ, гэшүүниинь болон абтаа һааб даа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай табадахи үдэрэйнь ябажа байхада, залуухан дүрбэн врач хүбүүд дайшалхы эшелоноор баруунай зүг бариһан түүхэтэй.

1941 оной июль һара. Тимофей Богайников Нева мүрэн дээрэхи город хүрэжэ ерэбэ. Улаан тугта Балтиин флодто эльгээгдэжэ, һара хахад соо бэлэдхэл гараһанай һүүлдэ ахамад фельдшерэй нэрэ зэргэтэй болоод, Ладогын дайшалхы флотилиин артиллерийскэ дивизиондо эльгээгдэбэ. Иигэжэ В. И. Ленинэй хотодо тэрэнэй дайшалхы намтар эхилһэн байна.

Ленинградые Ехэ газартай холбоһон харгы зам эзэлхын түлөө фашистнууд юушье гамнаагүй һэн. Шлиссельбург хотые тэдэнэр эзэлбэшье, Петровско хэрэмые абажа шадаагүй. Улаан флотилиин сэрэгшэд өөһэдынгөө позициие алдахагүйн түлөө ами наһаяашье гамнаагүй бэлэй. Дайшалхы медигүүд шархатаһан сэрэгшэдээ абархын, түргэн туһаламжа үзүүлхын тула Петровско хэрэмэй каземадууд соо саг зуурын лазаредүүдые нээгээ һэн. Тэндэһээ үхэр буугай гал дүлэн соогуур Нева мүрэниие гаталжа, шархатагшадые Ленинградта байһан госпитальдо абаашадаг байгаа. Артиллерийскэ энэ частьда Богайников арбан зургаан һара алба хэһэн байна.

Хойто жэлынь Богайников Ленинградтахи дайшалхы далайн сэрэгэй госпитальдо хирургигаар жэлэй мэргэжэл гараһан юм. Дайшалхы хирург болоһон Тимофей Иванович Балтийн флодой Кронштадт олтирог дээрэ байһан һуралсалай санчастиин начальнигаар томилогдоһон байна. Эндэ алба хэжэ байхадань үзэгдэһэн нэгэ иимэ ушар тухай тэрэ хөөрөө һэн. Нэгэтэ сэрэгшэдэй столово соо хоол, эдижэ һуутар артиллерийскэ снаряд тэндэнь тэһэржэ, олон хүниие шархатуулһан, үсөөн бэшэ хүнүүдэн ами наһые таһалаа. Иимэ ушарта мэгдэнгүй, түргэн шиидхэбэри абаха гэээшэ тон шухала байгаа. Харин врач Богайников тээлмэрдэнгүй, подвал доро лазарет дары түхеэрүүлжэ, олон нүхэдөө үхэлһөө абарһан байха юм. Шархатаһан сэрэгшэдтэ тэрэ айхабтар анхаралтайгаар хандадаг һэн. Тэдэншье врачтаа голгүй дуратай һааб даа. Олон тоото шархатагшадай дундаһаа капитан Никитин үни удаанаар хадуугдаһан байдаг. Тэрэ аргагүй хүндөөр шархатаһан тула үхэл ажабайдал хоёрой хоорондо удаан дэмыржэ хэбтэһэн юм.

Тингэбэшье залуул байһан хадаа эмшэлжэ байһан врачтаа «туһалжа», һөөргөө хаража шадаһан юм.

Илалтын һүүлшын нэрээн Т. И. Богайниковай дайшалхы намгарые дүүргээгүй һэн. Тэрэ 1945 ондо япон самурайнуудые бута сохилсоод, удаань Корейе сүлөөлэлсэһэн байна. Флодой экипажай санитарна албанай начальнигай тушаал дүүргэжэ, медицинскэ албанай майор болоод байхадаа, тэрэ дайсанаа дараһанаа, даагаа һүүлдэһэнээ мэдэрээ һэн. Тингэбэшье тэрэ 1961 он хүрэтэр Совет Армида алба хэһэн зандаал байгаа юм.

Т. И. Бойгаников[ые] мүнөө түргэн туһаламжын больницада хүдэлнэ гэжэ дээрэ тэмдэглээ һэмди. Дүшэ гаран жэлэй партийна стажтай сэрэгэй врач хүдэлжэ байһан газартаа пропагандистска ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө болон үбшэнтэнэйнгөө дунда тэрэ хүндэтэй хүн. Залуу мэргэжэлтэдтэ хододоо зүбшэл заабари үгэдэг.

Ч-Д. БУДАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. И. Богайников.

СКЮ-гэй ЦК-гай ПРЕЗИДИУМДЭ

БЕЛГРАД. Орон доторхи экономическа байдалые тогтонижоруулха программые бэелүүлгэдэ зорюулагдажа, коммунистнуудан Союзай республиканска ба хизаарнуудай эмхинүүдэй хүтэлбэрилхы органуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумдэ болобо гэжэ ТАНЮГ агентство мэдээснэ.

һүүлэй үедэ ороной экономикые тогтууритай һайнаар хүгжөөхые түйлаха талаар СКЮ-гэй гаргажа байһан хүсэлэл оролдолгонууд тодорхой үрэ дүнгүүдые үгөө гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэә. Промышленна үйлэдбэриие хүгжөөхэ, эд барааа газаашань худалдаха, гадаадаһаа худалдажа абаха арга боломжые дээшэлүүлхэ талаар СФРЮ-гэй республиканууд та, автономито хизаарнуудта баталагдан абтаһан хэмжээнүүд энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ. Энэ жэлэй январь һарада Югославида промышленна үйлэдбэриин ургалта 1 процентээр дээшэлһэн байна.

Гэхэтэй хамта орон доторхи экономическа байдал үшөөл хүндэ хүшэр байһаар гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Югославиин зарим республикануудта экономическа хүгжэлтын хэмжээн тад ондоо байһаар. Хэрбээ Словенидэ, Боснидо январь һарада үйлэдбэриин хэмжээн хурдан түргэнөөр ургаа гэээшэ һаань, бусад дүрбэн республикада үйлэдбэриин хүгжэлтэ хангалтагүй байна.

Промышленностиин зарим һалбаринууд, түсхайлбал, ашагта малтамал шанаржуулгын ба элшэ хүсэнэй һалбаринууд үйлэдбэреэ зарим тэды дээшэлүүлһэн ушар баримтань һанаа зобооно гэжэ зүблөөн дээрэ хэлэгдээ. Гэбэшье түүхэй эдүүдэй дутагдаһан дээрэһээ болбосоруулгын һалбаринуудта үйлэдбэриин эршэ һулараһан байха юм.

Юумэнэй үнэ сэн ехээр хүндэрнэ. Хүдөө ажахын зарим продуктнуудай үнэ сэнгэй һаяхан дээшэлүүлэгдэһэнэй һүүлээр гэр байрын түлбэриие 30 процентээр дээшэлүүлхэ тухай шиидхэбэри абтаа.

Фронт шадарай гүрэнүүдэй зүблөөн

ХАРАРЕ. Фронт шадарай гүрэнүүдэй — Анголын, Танзаниин, Замбиин, Ботсванын, Мозамбигай, Зимбабвиин правительствануудай толгойлогшонорой зүблөөн эндэ боложо дүүрэбэ. Африкын урда хубидахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Энэ түбиин тус районһохи байдалые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ.

Энэ арадай ори ганса хууля түлөөлэгшын — СВАПО-гай хүтэлбэри доро Намибиин арадай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые бүрин хүсэдөөр, үгэ дуугүйгөөр дэмжэхэ байһанаа гүрэнүүдэй ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй толгойлогшонор хамтын коммюнике дотор мэдүүлээ. Анголоһоо Кубын сэрэгүүдэй гаргагдахадал, Намибида бэеэ дааһан байдал олгогдохо юм гэһэн асуудалые зүблөөндэ хабаадагшад буруушааһан байна.

МИНИСТРЭЙ ХӨӨРӨӨН

ПНОМПЕНЬ. НРПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Кампучиин Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Хун Сен Индиин «Пэтриот» газетэдэ интервью үгэхэдөө, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Делидэ болохоёо байһан VII конференци тухай хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлбэ: Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ гэхэ мэтын асуудалнуудта, мүн хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдэй экономическа асуудалнуудта конференциин гол анхаралаа хандуулха байһандань найданабди.

Дээдэ хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар Гаванада үнгэргэгдэһэн урдахи уулзалгын үедэ конференци дээрэ Кампучиин һуурие сүлөөлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа гэжэ министр хэлэбэ. Мүнөөнэй орео бэрхэшээлтэй оршон байдалда бидэ энэ һуурияа эзэлхэ ёһотойбди гэжэ эрилтэ табихагүй байнабди. Хэрбээ тингээ һаамнай гол анхаралаа хандуулжа, уулзалгада хабаадагшадые бүри шухала асуудалнуудһаа хадууруулхын тула Хитад болон США, мүн АСЕАН-ай оронуудай дундаһаа тэдэнэй тала баригшад бүхы юумэ хэхэ байна гэжэ һананабди. НРК-гай правительство хүдэлөөнэй зэргэнүүдэй эб эе таһалхые хүсэнэгүй. Империализмда эсэргүү тэмсэлһээнь тэдэниие һамааруулха гэнэ бэшэбди. Хэниешье түлөөлдэггүй Сианугые конференцидэ хабаадуулха гэһэн һэдэлгэнүүдыень министр эрид буруушааба.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН САА НАҺАА

ЖЕНЕВЭ. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайнда эсэргүү» бүхэдэлхэйн ассамблейн бэлэдхэлэй комитедэй хүдэлмэриин бүлэгэй заседани эндэ дүүрэбэ. 29 ороной правительствада хабаагүй уласхоорондын 32 эмхиин ба хүдэлөөнэй 100 гаран түлөөлэгшэд, мүн ООН-ой түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

Энэ жэлэй июниин 21—26-да Прагада үнгэргэгдэхэ бүхэдэлхэйн ассамблейдэ — дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй

ДАЙНДА ЭСЭРГҮҮ ХҮСЭНҮҮД ХУРАЛДААНДА БЭЛДЭНЭ

уласхоорондын ехэ хуралдаанда бэлдэлгэдэ хабаатай эмхидхэлэй ба политическэ элдэб асуудалнуудые заседанида хабаадагшад хоёр үдэрэй турша соо хаража үзөө.

Политическэ, үзэл сурталай ба шажан мүргэлэй хараа бодолһоо дулдыдангүй, «хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулһаа зайсуулан сарахын, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалхын, ажабайдалые аршалан сахихын тула» хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхыень тэдэнэр баталан абаһан тогтоол соогоо эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэдэг бүхы эмхинүүдые, хүдэлөөнүүдые уряалаа. Ассамблей хадаа «бүгэдэ ниитын амгалан байдалда аюул тохёолдуулжа байһан бүхы асуудалнуудаар үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөөнэй газар болохо ёһотой» гээд документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Энэ шухала хуралдаае амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ хубитаяа оруулхые оролдодог бүхы хүсэнүүдэй хабаадалсаха арга олгоһон хүтэлбэрилгын бүлэг эмхидхэгдээ.

БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ БҮТЭЭН ГАРГАЛГЫЕ ХИЗААРЛАХА

НЬЮ-ЙОРК. Буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, мүн уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ асуудалнууд ООН-ой Генеральна Ассамблейн 1983 оной сентябриин 20-до нээгдэхэ ээлжээтэ XXXVIII сессиин гол анхаралда табигдаха байна. Сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан 138 асуудалые ООН-ой секретариат толилуулба.

Ядерна дайнай аюулые усадхан зайсуулха арга олгоһон тодорхой, нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай дурадхалнууд буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудаар юрэнхы хөөрэлдөөнэй үндэһэ һуурида табигдаха байна. Ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэжэ Советскэ Союзай нэгэ талаһаа абаһан уялгые дэлхэйн олонхи гүрэнүүд һүүлшын сесси дээрэ үндэрөөр сэгнээ һэн. Ядерна дайе зайсуулан сараха тухай асуудал сессиин хүдэлмэриин программада дахинаа оруулагдаба.

Ядерна буу зэбсэгүүдые туршалгые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр болюулха тухай, шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээлгые хорихо тухай, химическэ буу зэбсэгүүдые зохёон бүтээлгые, нөөсэлгые хорихо тухай, тэдэниие үгы хэхэ тухай совет үүсхэлнүүд сессиин зүблэхэ зүйлдэ мүн лэ оруулагдаһан байна.

Г.-Й ФОГЕЛИИН МЭДҮҮЛГЭ

БОНН. Манай газар дээрэ саашадаа хэзээдэшье дайн байлдаанай һүжэрэн дээрэхэгүйнь түлөө ФРГ онсо харюусалгатан байна. Али бүхы ядерна хёмороо зүришэлдөөн манай оронииие хоопон хуудам газар болгожорхихо байна гэжэ СДПГ-һээ ФРГ-гэй канцлерта кандидат Ганс-Йохен Фогель Майнцда үнгэргэгдэһэн социал-демократическа конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой оруулһан дурадхалнууд бүтэмжэтэй пайн байна, энэ асуудалые шиидхэхын тула үнэн зүб хараа шэглэл заажа үгэнэ гэжэ Фогель хэлээ.

Женеведэ үнгэргэгдэжэ байһан совет-американ хөөрэлдөөнүүд дээрэ «уггамжын үргэн дурадхалнуудые оруулха» уряатайгаар США-гай президент Р. Рейгандэ бэшэг эльгээһэн байнаб гэжэ тэрэ мэдээсээ.

МИНИСТРНҮҮДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

КАИР. Эр-Риядһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Персидскэ тохойн оршондохи араб гүрэнүүдэй харилсаа холбооной соведэй бүридэлдэ ородог оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй конференци тэндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Тэрээндэ хабаадагшад Дүтын Зүүн зүгтэхи түгшүүрилтэ байдалые зүбшэн хэлсэһэн, арабууд хоорондын хэдэ хэдэн асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаһан байгаа. Сэрэг дайе үргэлжэлүүлгэ тэрээндэ хабаадагшадай, мүн оршон тойронхи гүрэнүүдэй ашаа туһада харюусанагүй гэжэ министрнүүд Иран-Ирагай хоорондохи сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе зүбшэн хэлсэхэдээ тэмдэглээ. Дайн байлдаае дары болюулха зорилготойгоор харилсаа холбооной соведэй хүсэлэл оролдолгонуудые эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ конференци мэдүүлбэ. Энэ зорилгые түйлаха хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ уряатайгаар тэрэ ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн гүрэнүүдтэ хандаба.

А. В. Хромоватай хүн зоной ажалһүдалай эрилтэ хангагаг комбинат соо түрүүн халта танилсаа һэм. Тэдэ гарайнгаа часуудые заһуулхала үгөөбди. Наһатайб гэжэ хэлэһэн хүгшэнэй нимэ шамбай хүнгэн байһаниинь һонирхолыем ехэтэ татаһан юм. Тээд журналистын бусадһаа үлүү һонюуша абари занһынь гайхалтайшье бэшэ гээбы даа.

АТААРХАМААР ХУБИ ЗАЯАН

Шэнэ танилайнгаа үгэһэн адресаар гэртэнь хүрэжэ ерэбэб. Гэнтэ танингүйгөөр, түрэлгэ орууланагүй һаань яаха болонобиб, танилсаһанай хойно гурбан неделин үнгэрһэн бодомжолнобоб. Тиигээшье һаань, гомдол байхагүй, Наһатай хүнүүд мартамхай болодог ха юм... Харин үнэн дээрэ һанаашаа һаа тад ондоо байдалда ороод бэлэйб:

—Үү, одоол ерэбэта даа! Би танине хүлеэжэ суухэбэб, байгаалби. Нэгэ мүү хүгшэниие мартаа юм аабди даа гэжэ һанааб. Хүлисэгты..., — гэжэ Александра Васильевна Хромова хөөрсэгсэн байба. Тэрэнэй энэ үндэр наһандаа нимэ хёрхо, юумэ бүхэниие һайнаар һанадаг байһаниинь бүришье һонирхолтой болобо.

—Аяга сай хамта ууя. Битнай июнин арбан табанда наян наһа хүрөө хүм. Үндэр наһыем хүндэлөө һаа, һуулгасгты: айлшаниие аягынгаа амһарта хүргөөгүйдөө, хөөрөө зугаа дэлгэдэгүй хүм,—гэжэ хүндэмүүшэ зохид зангаа харуулна.

Сайлаха байтарнай, почтальон эхэнэр ерэжэ, бүри ехэ зугаатай болгодобо.

—Почтальон нүхэрни намда ехэл баяр асардаг даа,—гэжэ Александра Васильевна баярлана. Үнэхөөршье, тэрэнэй пенсиинь асарһан байба. Ленинградта ажаһуудаг басага хүрьгэнһөө, ашанараһаа бэшэгүүдыешье асардаг.

—Түрүүн табин түхэриг абагша һэм. Наһа барһан Улаан гвардеец нүхэрэймни түлөө наян түхэриг болгоодо һэн. Ядаха юумэн намда үгы. Парти, правительствын гаал һайгаар энэ боложо ябана гээшэб, — гэжэ хүгшэн уяриа.

Теэд эдлэжэ байгаа наян наһан соогоо нүхэр А. В. Хромова жаргаха, зобохыешье үзөө. Табан үхибүүдтэй түмэр замшанай гэр бүлын эгээл ехэ үринь байһан Шура басаган арбан дүрбэ наһатайдаа хубини типографида ажал эжэ ехилһэн намтартай. Тэрэл ажалдаа Совет засагай үедэ хүдэлжэ, дүн хамта 18 жэлээ типографида үнгэрөө. Эндэл хүдэлжэ байха үедөө Александра Васильевна Хромова партиин гэшүүн болоһон алдартай.

—1932 оной мартын 8-най үдэрые үхэтэрөөшье мартахагүйб. Эхэнэрнүүдэй Уласхоорондын һайндэр типографиин найман басагад партида абтагша бэлэйбди. Тэрэ үдэр бидэнһээ жаргалтай хүнүүд дэлхэй дээрэ байгаагүй ёһотой даа,—гээд партиин ветеран эхин алхамаа һананһанан һабагша саашань татана.

Тэрэ үдэрһөө хойшо табин жэл мэдэгдэнгүй үнгэрөөд. 1982 оной августын хоёрто нүхэр А. В. Хромовада **«50 жэл партиин зэргэдэ»** гэһэн үнэмшэлгэтэй тэмдэг барюулагдаһан байна.

1982 ондо Александра Васильевнагай ажабайдалда үрэжэлтэй, хэшэгтэй жэл байгаа. КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь И. М. Пытинэй гар табилгатай Хүндэлэлэй грамотые тэрэ эгээл түрүүлэн һарбайба:

...ЛВРЗ-гэй пенсионерка Александра Васильевна Хромова партийна организациин болон нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө, мүн түрэһөөр ная наһа гүйсэһэнтэйгөө дашарамдуулагдан шагнагдаба гэжэ тэндэнь уншанабди.

...Залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанай ба Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр—Мартын 8-тай дашарамдуулан...—гэжэ бэшэгтэй ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Ю. Кожуховой (1982 оной мартын 3), мүн заводой профсоюзай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан тухай К. Дамбуевай (1982 оной июнин 15) гараа табиһан Хүндэлэлэй грамотанууд саашаа һубарина.

Заводой партком баяр ёһололой оршон байдалда залуу коммунистнуудтаа партийна биледнүүдые барюулхадаа, А. В. Хромовые заатагүй уридаг юм. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ, бодото намтарынь залуушуулда һургаал заабари, үльгэр жэшээ болодог.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводто олон һайн һайхан заншал хэгдэдаг. 1963 оной февралиин 16-да Соёлой ордоной дэргэдэ В. И. Хижняковой хүтэлбэри доро заводой ветерануудай хоор эмхидхэгдэһэн байна. Мүнөөшье тэрэ хоор амжалтатай хүдэлһөөр. Үнгэрһэн хори жэлэй туршада А. В. Хромова түс хоорто таһалгаряагүй дуулажа ябана.

— Иимэ үндэр наһатай болошоод, дуу дуулахада хүндэ бэшэ гү?—гэжэ һурахадамнай:

—Нэгэтэшье дуулаагүй ябаһан аад, гэнтэ дуулаха болоо һаа, гайтай юм аад даа. Бүхы юумэн һургаалай юм. Хорин жэлдэ намтэй сүг энэ хоорто дуулажа 89-тэй хүн бии. Антон Степанович Бушковые орходоо, би залуу гэншэбэн,—гээд Александра Васильевна шогтойгоор энеэнэ. — Хоорнай 20 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхээ байна. Дүрбэн хүн юбилейдэ ..., — гэжэ омогорхоодог ... аүүраа, хайра залаан зайбэр харуулжа ... дуулгсан бидэнэй ... ... һонирхоболп, харагты,—гээд. Мүнөөдэриин «Бүхэрвальский ... , Түлиновой «Ровой Ильич» гэхэ мэтэ ... хара харагдана.

А. В. Хромова наһанайнгаа ... 1957 оной хойшо заводой пенсионернүүдэй соведэй ажабуудалай комиссида эдэбхитэйгээр хүдэлдэг. «Пенсионернүүд өөһэдынгөө үүсхэлээр Сургуули дотор ... ... хүн барина юм. Тэрэнииие Александра Васильевна 23 жэлдэ туршада таһалгаряагүй хүтэлбэрилөө.

Удаан саг соо хөөрэлдэжэ, һайн танилсаһан аха заха нүхэрни хооройнгоо шэнэ хубсаһа харуулха зуураа: «Февралиин 23-да концертдэмнай ерээрэйгты. Парткабинет соо болохо,—гэжэ уриба. Тиигээд гэнтэ:

—Партийна документ гээшэ юун бэ?—гэжэ мэдэхэ гүт гэжэ асууба. Гайхашоол, юуншье гэжэ харюусахаяа ойлгожо ядажа байтарни,—эндэ сэхэ харюу байна, уншагты, —гээд календариин таһархай хуудаһа һарбайба.

—Партийна документ гээшэмнай хүбүүм, түсгаар лэ документ гээшэ даа. Тэдэшни Ленинтэй нэгэ зэргэдэ ябаһан хүнүүдтэ үгтэдэг юм.—гэжэ тэндэнь уншабаб. Социалис Ажалай Герой, Серго Орджоникидзиин нэрэмжэтэ Балтиин судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн В. Смирновой бага балшар ябахадаа эсэгэһээ дууллаһан харюунь тэндэ дурсагдаһан байба. Теэд партиин зэргэдэ аяар 50 жэлдэ батаар алхалжа ябаһан А. В. Хромовагай тэрэ хүдэлмэришэнэй эсэгын үгөөр өөрыгөө сэгнэхэ байһанда гансал атаархамаар байгдаа һэн.

В. ТОКТОХОЕВА.

Улаан-Үдэ.

МҮНӨӨДЭР — СОВЕТ АРМИ БОЛОН ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДОЙ ҮДЭР

АЛДАР СОЛОНЬ МҮНХЭ

Л. М. ДОВАТОРАЙ түрэһөөр 80 жэлэй ойдо

Лев Михайлович Доватор Витебскэ областиин Бешенковическа районой Хотино гэжэ һууринда 1903 оной февралиин 20-до түрэһэн байна. Эдир залуу наһандаа эдэбхитэй комсомолец ябаһан хүбүүн нюдарган баяшуултай тэмсэлдэ хабаададаг байгаа. 1924 ондо һайн дураараа Улаан Армида абтаһан. Ленинградай кавалерийскэ һургуули 1927 ондо, М. В. Фрунзиин нэрэмжэтэ сэрэгэй академи 1940 ондо дүүргэә.

Л. М. Доватор 1931—1936 онуудта манай хизаарта алба хэһэн намтартай. Тэрэнэй наһанай нүхэр Елена Лаврентьевнагай (мүнөө Москвада ажаһууна) хөөрэһэнэй ёһоор, младша лейтенант Доватор 1931 оной хабар Монгол ороной хилэ шадар оршодог Хяагта хотодо кавалерийскэ полковой һургуулиин взводой командираар эльгээгдэһэн байна. Удаань энэл тушаалаараа албаяа Улаан-Үдэдэ үргэлжэлүүлээ. 1934 он болотор эндэ байһан улаан командир буряад арадай һуудал байдал, ёһо заншалтай һайн танилсаһан түүхэтэй. Эндэ ажаһуужа байха үедөө Елена Лаврентьевна нүхэртэйгөө Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр үбэлдөө сана шаргаар халтирдаг байһанаа зохидшоон дурсадаг һэн. Тэрэ үеын армиин байдалай хүшэр хүндэ байгаашье һаань, Сэлэнгын эрьедэхи ажабайдалнай сэдьхэлдэм һайханаар һанагдадаг юм гэжэ домог суута Доваторай нүхэр хөөрэдэг.

Удаань Л. М. Доватор Шэтын болон Эрхүүгэй областьнуудта кавалерийскэ дивизионой комиссараар хүдэлжэ байтараа ,сэрэгэй академидэ ороһон юм. Дайнай эхилхын урда полкые командалжа байгаа.

Улаан командир, интернационалист, белорус арадай хүбүүн Л. М. Доваторай намтарые эндэ тон богонихоноор һануулбабди. Тэрэнэй хүбүүн Александр Львович — эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, Маргарита Львовна — педагогикын эрдэмэй кандидат — хоюулаа эхэтэеэ хамта Москвада ажаһуудаг.

«...ҮХЭЛТЭ ДАЙНДА БОДЫШ! ҮРГЭН ЭХЭ ОРОМНАЙ...»

1941 оной июнь һара... Алена һамганайнь бархиранхай нюур, Ритын айнги нюдэд, 14-тэй болоһон Саша хүбүүнэйнь уралнуудаа шангаар зууһан нюур Лев Михайловичай урда харагдаад һалаха юм бэшэ. «Сашамни бэеэ барижа шадаха болоо даа. Хүсэд эрэ хүн боложо байна. Эхэеэ үшөө һаатуулнал. Эжы, эжыхэн, бү бархира. Эсэгэмнай дайсадые илаад, һаяар бидэндээ бусахал. Харахабди, эжы, бү уйла!» — гэжэ эжыгээ аргадажа байһыень шэхэндээ дуулаадал гэнэ.

Удаань 1918 он һанагдашаба. Граждан дайн... Ямар хүндэ саг байгаа һэм даа. Теэд үшөө бэхижээдүй мүрнүүд дээрээ тэдэниие яажа дабажа гараһанаа гайхана....

Зунай һүниин богонишье һаа, полковник Доваторай нойрынь хүрэнэгүй. Хэдэ дахин һүүжээ һэлгэжэ, үнгэрһэн ажабайдалаа һанаха бүреэ нойрынь сэлмэнэ янзатай. Теэд хэгдэһэн нэгэшье алхамай, үнгэрһэн нэгэшье үдэрэй түлөө сэдьхэлээ зобон гэмшэхэ, шаналха юумэн байбагүй. Хуу зүб хэгдээ, зүб ажаһуугдаа. 1924 ондо Улаан Армида ороһомни алдуу бэшэ. Тэрэнэйл ашаар Ленинэй партиин гэшүүн болооб. Юрэнхыдөө, урагшатай ябана гээшэб гэжэ вагоной мөөрнүүдэй түерээн соогуур бодомжолно.

1941 оной июлиин эсэс багта дайсан шунахайржа байгаа. Днепрые гаталжа, Смоленскые абаад, Москва тээшэ шэглэн барая. Баруун фронтые хүтэлбэрилхөөр СССР-эй Арадай оборонын комиссар С. К. Тимошенко томилогдобо. Доваторые тэрэ үнинэй таниха байгаа. Тиимэһээ кавалеридэ ябуулха гэһэн гуйлтыень гансата хангаһан юм.

Доваторай кавалериин бүлэгтэ Ставропольско 53-дахи (командирынь К. С. Мельник), Кубаниин 50-дахи (командирынь полковник И. А. Плиев) дивизинүүд даб дээрэ оруулагдаба. Дүршэл ехэтэй политхүдэлмэрилэгшэ Ф. Ф. Куликов комиссараарнь томилогдоо. Лев Михайлович дайсанай ара талаар рейд хэхэ гэжэ шиидэбэ. «Рейддэ бэлдэхэ хүдэлмэридэ жэжэ юумэн байдаггүй. Бүгэдыень хараада абаха хэрэгтэй, — гэжэ хүбүүдтээ тэрэ заадаг һэн. — Хүн бүхэмнай пулемедоор буудажа, граната шэдэжэ, бэеэ далдалан нюужа шадаха ёһотой. Ганса улаан шуһаяа адхаруулжа илаха бэшэ, харин шадабари, тэсэбэреэрээ, эрэлхэг зоригоороо диилэхэ зэргэтэйбди», — гэжэ заадаг бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалхын тула түрэл нютаг дайдаяа, эгээл дүтынгөө хүнүүдые орхёод ерэһэн эдэ юрын хүнүүдэй хуби заяанай түлөө харюусалгатай байһанаа тэрэ гүнзэгыгөөр мэдэрдэг һэн. Хүдэр шанга бэетэй, нара, һалхинда харлашаһан Кубаниин полиин, Терегэй эрьеын, аяар холын Забайкалиин хүбүүдээр ехэтэ омогорходог бэлэйл. Хүндэ сагай үедэ тэдэнэйнгээ хэнэйньшье хэн гэшэгүй зоригтой байха байһанда этигэхэ. Өөрөө тэрэ хододоо эскадронойнгоо гүн соо ябадаг һэн тула бултанда хамагай дүтынь түрэл хүн шэнги байгша һэн. Тиимэһээл хасагууд командиртаа үнэн, дуратай, этигэдэг байгаа. Командирайнгаа «Моридоо унаял Урагшаа!» гэһэн захиралтаар тэдэнэр ямаршье тэмсэлдэ бэлэн байдаг һэн.

АВГУСТЫН 23. Жарковская станциин хажууда Доваторай морин сэрэг шухала добтолго хэһэн юм. Гитлеровецүүд танкнуудаараа бүхы юумэ низа бута даруулхаар һэдэжэ ябаба. Доватор зорюута тэдэниие дүтэлүүлжэ ерээд, түмэр хуягта дайсаниие гранатаар шэдэжэ, шатадаг бодостой бүтылхэнүүдээр угтажа, үйлэ маахайень хэбэ.

Хасагуудай эскадроной командир Иванкин дүтэлжэ ерэһэн дайсанай танкнуудые хараһаар: «Бүтылхэнүүдээ шэдэгты! Гранатануудаа бү гамнал» — гэжэ захирба. Эскадрон атакада оробо. Хүлеэгдээгүй һүрөөтэй добтолгодо сохюулһан танкнууд тэһэржэ, галдуулжа захалба. Мэгдэһэн танкистнууд буудажашье үрдибэгүй. Түрүүлжэ ябаһан машина гал дүлөөр соробхилоод зогсошобо. Һүүлээрнь хоёр танк дүрөөд, бэшэниинь эрьелдэжэ, тэрьедэжэ оробо.

— Морин танкые тэхэрюулбэ гү? — гэжэ Доватор асууха даа, энэ ушарай аюултайе тэмдэглээ һэн. Теэд зоригтой кавалерист Иван Васильевич Иванкин һүүлдэнь Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй.

Дайсанай обороные сумэ сохиһон Доваторай морин сэрэг тэдэнэй гарнизонуудые һамна бута сохиһоор, буу зэбсэгтэй складууд болон түлишэтэй цистернэнүүдыеньшье галдаһаар, дайралдаһан лэ техникыень үгы хэһээр, коммуникаци болон хэлхеэ холбооень таһалһаар, партизануудтаа туһалан, баруулжаа дабшаа һэн. Духовщинын үдхэн ой тайга хасагуудые найдамтайгаар далдалаа. Нютагай хүн зон хаа хаанагүй баяр ёһололой оршон байдалда тэдэниие угтажа байгаа.

Доваторай кавалериин отрядуудай гай усал тохёолдуулдаг болоһые ойлгоһон дайсан гэдэргээ сухарижа, бэеэ хамгаалжа эхилбэ. «Улаан генерал» Доваторые амидыгаар барижа тушааһанай түлөө 100000 маркын шагнал, түмэр хэрээһэн үгтэхэ, Германиин эрхэтэн болгожо абаад, газар дайдаар хангаха тухай соносхолнууд тараагдаба. Доваторай үхэһэншье бэеын түлөө 50000 марка мүнгэн түлэгдэхэ байгаа бшуу.

Доваторай сэрэгшэдэй алаһан фашистнарай тоо гурба мянгаһаа халиба. Тэдэнэй буляажа абаһан шухала документнүүд бүхэли мэшээгүүдээр эльгээгдэдэг болобо. Яажашье ядаһан немец командовани довататорайхидые дарахын тула бүхэли экспедици бэлдэбэ. Тэрэнь генерал Фон Штрумф гэдэгтэ даалгагдаа. Танкова дивизиһээ гадна, авиациин полк, полевой жандармын кавалерийскэ полк болон хэһээлгын хэдэн отряд генералда нэмэгдэжэ үгтөө.

Харин хасагууд тэдэндэ бэлэхэнээр баригдахагүй байгаа һэн. Доваторайхид С. К. Тимошенкэдэ хандаһан бэшэг соогоо: **«1941 оной августын 23-һаа сентябриин 2 хүрэтэр үргэлжэлһэн рейдымнай үедэ гурбан мянга гаран оккупант хороогдоо, 174 ашаанай, гурбан хүнгэн машина, 32 пулемет, 9 танк болон бронетранспортёр үгы хэгдээ. Хэдэн штаб болон сэрэгэй склад һандаргагдаа, дайшалхы олон хэрэгсэл болон буу зэбсэг абтаа»**, — гэжэ мэдээсээ бэлэй.

Гайхамшагта энэ рейд иигэжэ хэгдэһэн юм. Дайсаниие хаанашье, хайшаншье гэжэ хюдажа болохо байһаниие рейд үшөө дахин харуулаа. «Өөртөө болон хамта ябаһан хүнүүдтээ этигэхэ гээшэ —эгээл шухала», — гэжэ Л. М. Доватор һүүлдэнь тэмдэглэһэн байдаг.

Баруун фронтын сэрэгэй соведэй ноябриин 5-най захиралтаар 207 доваторовецүүд — офицернүүд, сержант ба солдадууд — Советскэ Союзай дайшалхы орден, медальнуудаар шагнагдаһан байна. Генерал-майор Доватор (түрүүн тэрэ Улаан Тугай болон Улаан Одоной орденуудта хүртэһэн байгаа) 50-дахи кавдивизиин командир генерал-майор Плиев хоёр Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн.

Гүрэн түрынгөө дээдын хайра шагналда хүртэһэн Доватор ба тэрэнэй сэрэгшэд Москва хотынгоо түлөө ами наһаа гамнангүй тулалдаһанайнгаа түлөө гвардейскэ гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Иимэ үндэр нэрэ зэргэтэй боложо урмашаһан алдар домогто **корпусой** морин сэрэгээрхид Улаан тугай намилзаан доро хэдэн олон хүшэр хүндэ, аюултай байдалые дабан, аяар холын Эльбэ мүрэн хүрэтэр шуумайһан байна бшуу.

...Лев Михайлович богони наһатай байгаа. Миил 38 жэл арбан һара соо алтан дэлхэйдэ ябаа. Харин хэһэн хэрэгынь, үлөөһэн дурасхаалынь хэтын хэтэдэ мүнхэл! Тэрэнэй дуратай **«Ажабайдалай богонишье һаа, алдар солонь мүнхэ юм»** гэжэ хэлэдэг үгэнүүдынь гвардеецүүдые шэнэ баатаршалгада уряалдаг, Эхэ орондоо эрхимээр алба хэхыень уялгалдаг һэн. Л. М. Доватор үшөө амиды мэндэ ябахадаа, үльгэр домогто ороһон юм. Тэрээн тухай дуунууд, домогууд бүхы оронoорнай таранхай һэн.

Советскэ Союзай Герой Л. М. Доваторай түрүүшынь командир байһан алдар домогто кавалериин корпусой бүридэлдэ Буряад оронoймнай мянга гаран байлдаашадай эрэлхэгээр тулалдажа, шалгаржа ябаһаниинь һайшаалтай юм.

Манай орондо хэншье, юуншье мартагдадаггүй. Лев Михайлович тухай номууд бэшэгдэнхэй, дуунууд болон домогууд зохёогдонхой, фильмүүдшье бүүлгагдадаг. Фабриканууд, үйлсэнүүд болон һургуулинуудта тэрэнэй нэрэнүүд үгтэдэг. Тоонто нютаг Хотинодо хүшөөнь бодхоогдонхой. Москвадахи Новодевичье кладбищи дээрэ генерал И. В. Панфиловай, летчик В. В. Талалихинай хүүрнүүдтэй зэргэ гээд, Лев Михайлович Доватор хүдөөлүүлэгдэнхэй. **«1941 ондо Москвае хамгаалалсаһан Герой Доватор Лев Михайловичта СССР-эй Оборонын министерствэһээ»** гэһэн бэшэгтэй хүшөө хажуудань табяатай байдаг.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай ветеран.

Ленинэй болон Октябриин Революциин орденто РСФСР-эй Верховно Соведэй нэрэмжэтэ Москвагай дээдэ командна училищи дайшалхы болон политическэ ехэ амжалтануудтайгаар Совет арми болон Далайн-Сэрэгэй флодой һайндэрые угтажа байна. Ороной эгээл үнинэй энэ училищиин курсантнууд гүрэнэй эмхи зургаануудые хамгаалха, нийслэлдэ революционно гурим сахиха талаар харюусалгата даабаринуудые дүүргэдэг байһан. 1922 ондо хүндэтэ курсант, 1923 ондо хүндэтэ командираар һунгагдаһан В. И. Ленин курсануудта ехэ анхаралаа хандуулдаг байгаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй нэрэмжэтэ Москвагай Улаан Тугта пехотно училищиин (1938 онһоо иимэ нэрэтэй болоһон) личнэ состав Агуу Октябриин, Ленинэй партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ байһанаа гэршэлһэн, эрэлхэг зориг баатаршалга харуулһан байна.

Байгуулагдаһаар 65 жэлэй туршада энэ училищи хэдэн мянган офицернүүдые һургажа гаргаа. Гурбан маршал, Советскэ Союзай хоёр дахин гурбан Герой, Советскэ Союзай 74 Герой, Социалис Ажалай нэгэ Герой училищи дүүргэгшэдэй тоодо ороно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эндэхи комсомольско организациин секретарь лейтенант С. П. Сидоров училищиин түүхын музейтэй курсантнуудые танилсуулжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨН

ЕХЭ НААДАН ЭХИЛЭЭ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой Соёлой ордондо «Байгал» журналай шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөн уржадэрһөө эхилбэ. Заншал болоһон энэ уулзалгада хабаадалсахаар аха дүү Монголой Арадай Республикын, Украинын, Казахай, Узбегэй, Киргизэй ССР-нүүдэй, Яхадай, Мордвагай, Буряадай АССР-нүүдэй, Приморско, Хабаровскэ, Алтайн, Красноярскэ хизаарнуудай, Томско, Омско, Новосибирскэ, Вологодско, Тюменскэ, Куйбышевска, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай болон Москва, Ленинград, Калинин, Ангарск, Мирный, Киров, бусад хото городууднаа 200-һаа дээшэ боксер ерэһэн байна. Түрүүшын үдэрэй нааданда эдэнэрэй дүшэн спортсмен рингдэ гараба.

Заншалта мүрысөөнэй эхилхын урда тээ Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, бүхэсоюзна мүрысөө үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ С. В. Ангапов, «Байгал» журналай ахамад редактор С. С. Цырендоржиев гэгшэд нааданда ерэһэн айлшад, спортсменүүдые амаршалжа, боксын һайн техникэ, наада харуулхыень, чемпионуудай нэрэ солодо хүртэхыень хүсэбэ.

Баяр ёһололой оршон байдалда болоһон угтамжа, амаршалгын удаа Монголой Арадай Республикын спортын мастер Нэргүйн Энхбот, республикымнай эрхим боксернуудай нэгэн, СССР-эй спортын мастерта кандидат Валерий Николаев гэгшэд мүрысөөнэй туг үргэжэ, Эхэ оронoймнай гимн һүр жабхалантайгаар зэдэлнэ. Удаань Улаан-Үдэ хотын предприятинуудай — Ленинэй орденуудтай локомотив-вагон заһабарилгын заводой, мяхаконсервын комбинадай, Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводуудай болон бусад предприяти, эмхи зургаануудай комсомол-залуушуулай түлөөлэгшэд айлшад — боксернуудта, мүрысөө үнгэргэлсэхөөр ерэһэн судьянарта дурасхаалай бэлэгүүдые нэрьемэ альга ташалган доро барюулна.

— Мүнөөдэр манай городой спортсменүүдэй дунда эгээл ехэ һайндэр болобо. Боксоор «Байгал» журналай шангуудта хүртэхын түлөө жэл бүри үнгэргэгдэдэг болоһон бүхэсоюзна мүрысөөн һүүлэй хоёр жэлдэ үнгэргэгдөөгүй. Харин байгша онһоо энэ наадан таһалгаряагүй үнгэргэгдэдэг болохонь. Хэнэйшье мэдэһээр, манай ринг дээрэ боксын гоё һайхан наада харуулһан ,шадамар бэрхэ боксернууд мүнөө Эхэ ороноо холо ойгуур суурхуулжа байнхай. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, СССР-эй габьяата мастер Виктор Рыбаков, Европын чемпион, дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө нааданда хабаадаһан Владимир Шин, манай аха дүү ороной — МНР-эй түлөөлэгшэд, Монголой Арадай Республикын габьяата мастернууд Алтан Баяр, Алтан Хуяг болон бусад олон тоото боксернуудые нэрлэхэ байнабди,—гэжэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ С. В. Ангапов мүрысөө нээхэдээ мэдүүлбэ.

...Үдэшын уулзалгада хамтадаа дүшэн боксер рингдэ гаража ордондо суглараашадай анхарал ехээр татаба. Түрүүшын үдэр нааданай һайн техникэ харуулһан Монголой Арадай Республикын түлөөлэгшэ Амар Жаргал Цырендорж гэгшэ Казахай ССР-һээ ерэһэн мастерта кандидат Серик Ахметовые нэгэдэхи раундын туршада хоёр удаа нокдаунда оруулжа, түргэн илалта туйлаба. Иимэ бэлэдхэл һайнтай спортсменүүд олон. Залуу энэ боксер 1982 ондо Кубада болоһон социалис оронуудай хани барисаата арминуудай дунда үнгэргэгдэһэн спартакиада дээрэ шалгарһан, мүн оронойнгоо залуушуул соохоо эрхимүүдэй тоодо оролсожо ябаһан спортын мастер юм. 54 килограммай шэгнүүртэ наадаһан боксернууд соохоо Красноярскын Иван Казыгашев мүн лэ бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулаа. Тэрэ Яхадай АССР-эй Нюрба хотын түлөөлэгшэ Семен Андреевые гурбадахи раундада нокдаунда оруулжа шүүгээ.

Удаадахи 60, 63,5 килограммай шэгнүүртэ хамтадаа хорин хоёр боксер уулзаа. Эндэ манай Валентин Николаев, Дамдин Бадмаев, Ленинградай Илья Яковлев, Саранскын Владимир Идашкин болон бусад бэлэдхэл ехэтэй боксернууд болоно. Дүрбэдэхи зэлжээндэ ерэн килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй гоё һайхан бэетэй боксернууд хойно хойноһоо һубарилдан рингдэ гарана. Эдэнэрэй дунда үнгэргэгдэһэн наадан ехэнхидээ али нэгэнэйнь бүлюу хүсэтэй, һайн техникэтэй байһанһаа боложо, нүгөөдүүлынь нокдаунда орожо нүхэртөө диилдэхэ баатай болоно.

Түрүүшын үдэрэй нааданай дүн тобшолжо үзэхэдэ, бүхэсоюзна мүрысөөндэ ехэнхидээ залуушуул, һаял 19—21 наһатай боложо ябаһан боксернууд сугларһан байна. Тиимэһээ эдэнэрэй дунда боксын нааданда дүршэлгүй ябаһан спортсменүүд олон.

Үсэгэлдэр үдэрэй, үдэшын наадануудта ерээд боксер бусад шэгнүүрнүүдтэ гаража, наадаяа үргэлжэлүүлхэ юм. Мүрысөөндэ боксернуудай олоор сугларһанһаа наадан үдэртөө хоёр удаа үнгэргэгдэнэ. Түгэсхэлэй наадан субботодо үнгэргэгдэхэ юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мүрысөөндэ ерэһэн айлшадай командын түлөөлэгшэд.

С. БАЛДУЕВАП фото.

БАЙГААЛИДАА ЭЗЭН ЁҺООР ХАНДАХА

Зэдын районой түб Петропавловка тосхоной соёлой байшанда байгаалиие хамгаалха бүлгэмэй тоосоотоһунгалтын конференци үнгэргэгдэбэ. 62 эхин организацинуудай 6770 гэшүүдые түлөөлһэн делегадууд эндэ сугларжа үнгэрһэн жэлдэ хэһэн ажалаа хаража үзөөд, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэн хэлсэбэ.

Районой колхоз, совхозууд 866 мянган гектар элдүүрилдэг үрэжэлтэ газартай юм. Иимэ ехэ газарые һалхин шуурганһаа, нуралгаһаа, хорхой шумуулһаа, аадарай уһан уһанһаа аршалан хамгаалха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Тиимэһээ районой ажахынууд энээндэ анхаралаа хандуулбашье, үшөөл хүсэд һайнаар хамгаалжа шаданагүй. Ганса «Октябрьский» совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй үрэжэлтэ газараа хамгаалгада анхаралаа хүсэд хандуулаагүй байһанһаа, 100 гектар элдүүрилэгдэдэг газарынь элһээр хушагдажа, хосорһон байха юм. Иигэжэ район дотор дүн хамта 1000 гектар газар хэрэглэгдэнгүй хосороо.

Район дотор элдүүрилэн уһалагдадаг газарай талмай 9.428 гектар юм. Ажахы бүхэн өөрын уһалууриин станцинуудтай, электрын хүсөөр хүдэлдэг насосно хоёр станцитай. Теэд эдэ бүгэдээ һайнаар, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шаданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээнһээ боложо, поли дээрэ тараагдаһан минеральна үтэгжүүлгэ, элдэб химикадуул хурын уһаар гол, горхондо орожо, бузарлана. Элдүүрилдэг үрэжэлтэ газартаа анхаралаа ходо хандуулжа байхыень эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ ханданабди.

Район дотор шулуун нүүрһээр хүдэлдэг зуу гаран котельнэ бии. Тэдэнэйнь хахалынь Петропавловка тосхондо. Тиимэһээ үглөөгүүр эртэ энэ тосхон дээгүүр хара утаан тунашоод байдаг гээшэ. Энэ ушар түс котельнэнүүдтэ агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэй үгы байһаниие гэршэлнэ.

Ганса үнгэрһэн жэлдэ район дотор 14 түймэр усадхагдаһан байгаа. Модо бэлэдхэлгын гурим эбдэһэн районой олон ажахынууд хэһээгдэжэ, хэдэн мянгаад түхэригэй яллада ороһон байна. Тиихэдэ модо отолһон газарта залуу модо тариха хэрэгтэй ха юм. Зэдын мехлесхоз энээндэ анхаралаа һуулаар хандуулна гэжэ тэмдэглэлтэй.

Эдэ бүгэдые хаража үзэхэдэ, районой байгаали хамгаалгын бүлгэм зарим тэды ажал ябуулбашье, шиидхэгдээгүй дутуу дунданууд тай гэжэ элирнэ.

Конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд байгаалидаа эзэн ёһоор хандаха эрилтэ зоной дунда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, һургуулинуудта «ногоон» патруль һайнаар эмхидхэжэ, тэдэнэй дунда һонирхолтой мүрысөө, хөөрэлдөө үнгэргэхэ гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлһэн байна.

С. АЮШЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Армиин хүсэн — арадуудай хани барисаанһаа» — түрүү бэшэг. «Баунтын шэнэ шэнжэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. СССР-эй оборонын министрэй приказ болон ТАСС-ай һүүлэй бусад шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалладаг газарһаань» — Ю. Дмитриевэй статья. «Тэжээлэй цех һайнаар хүдэлнэ» — Н. Ефимовэй фотомэдээсэл. «Түмэрэй хаядаһа дахинаа хэрэглэхын түлөө» — В. Улановай статья. «Пассажир ба транспорт» — редакциин хүдэлмэрилэгшэдэй бэлдэһэн статья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Фучигай эдир наһанда айлшалалга» — А. Кондрашовой статья. «Эб найрамдалай болон арадуудай аюулгүй байдалай харуулда» — С. Соколовой статья. Хилын сагаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шагналнууд — ажабайдалайнь шатанууд» — П. Натаевай статья. «Эхын эрэлхэг зориг» — В. Чумаковагай мэдээсэл. «Эрэлхэг зоригтойшуулай мэргэжэл» — Д. Глотовой статья. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам редактора—2-68-08 зам редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-04344. Заказ № 45. Индекс 04649.